

SMUČARJI SO SE PRESELILI V GORE — Foto: F. Perdan

Obisk pri naših naročnikih

»Bolj po domače napišite!«

Kranj
20. februarja 1965

S kolegom iz uprave našega časopisa sva se domenila, da bova iz kartoteke izpisala nekaj najstarejših naročnikov. Tu mislim na tiste, ki so že najdalj časa naročeni na naš »GLAS«. Zapisal sem si nekaj naslovov.

Zakaj sem to napravil? Preprosto zato, da vidim kaj ti ljudje menijo o našem časopisu?

Pred dnevi sva se s fotoreporterjem odpravila po Gorenjski. Ustavila sva se v vasi POTOKI pri hiši št. 14. Povprašala sva za TONETA GERDEJA. Prepričana sva bila, da sva prišla v pravo hišo, žal pa sva morala oditi naprej k sosedu. Med tem časom se je hišna številka že spremenila. Našla sva ga z ženo in malim vnučkom. Pričeli smo se pomenkovati o tem in onem in seveda tudi o GLASU.

KOT NAM JE ZNANO, STE NA GLAS NAROČENI ŽE OD LETA 1952. ZANIMA NAS, KAKO STE Z NJIM KAJ ZADOVOLJNI?

»Sedaj poteka že trinajst let, odkar sem naročen na vaš GLAS in moram reči, da sem z njim zadovoljen. Včasih ga že kar težko čakam, posebno, če ne pride tisti dan, ko bi moral.«

OMENILI STE, DA GA DOBITE VČASIH Z ZAMUDO. ALI VESTE MOGOČE, ZAKAJ PRIHAJA Z ZAMUDO?

»Včasih se pripeti, da ga dobimo šele drugi ali tretji dan. Vendar je to bolj poredko. Pripeti pa se zaradi tega, ker se pri nas pogosto menjajo pismonoše. Ti nas takoj ne spoznajo in ga potem dajo kakšnemu otroku, ta pa potem pozabi in tako ne pride v pravi čas v hišo.«

KO GA DOBITE V ROKE IN PRICNETE PREBIRATI, KAJ PREBERETE NAJPREJ?

Te dni po svetu, nesreče, vesti s sodišča, komentar »Ljudje in dogodki« in potem še ostalo.«

ALI V GLASU KAJ POGRESATE? BI MORDA ŽELELI SE ČLANKE O KAKSNI DRUGI STVARI?

»Po mojem mnenju je sedaj Glas kar v redu. Samo eno pripombo imam. Tisti novinarji, ki ste pri Glasu, bi morali pisati bolj »po domače«, da bi tudi mi »ta starejši lahko razumeli.« V šali je pripomnil: »Če pa katere besede ne razumem, mi jo pa hčerka obrazloži.«

IMATE POLEG »GLASA« SE KATERI DRUGI ČASOPIS, KI VAS REDNO »OBISKUJE«?

»O, to pa to! Imamo še Železarja, TV-15 in Upokojenca. Vendar pa imava z ženo najrajši GLAS.«

Zena je mimogrede pripomnila: »Veste, največkrat ga niti ne utegneva prebrati, ker ga vzameta »ta mlada dva«. Na kraju smo pa vsi zadovoljni, ker smo ga tudi vsi prebrali.«

BI VI ŠE KAJ RADI POVEDALI?

»Tudi vaš Bodičar kar dobre pove, samo redno bi se moral oglašati.«

Na kraju je fotoreporter hotel napraviti posnetek pa sta oba z ženo pripomnila: »To pa že ne boste napravili, kaj bodo pa ljudje rekli?«

JOZE JARCI

Starostna bolezen — barve počasi bledijo

(Nadaljevanje in konec)

Pripravlja se zadnja bitka. Bitka, ki ne bo poznala usmiljenja. Zelena zlo bo moralo podleči zdravljenju slikarjev. Moralo bo, ker tako hočejo ljudje, ki jim je človeštvo zaupalo najdražje in najlepše, kar ima — dragocen spomin svojih davnih prednikov.

Leva stena, visoka 25 metrov, je popolnoma okužena. Kaže, da ji skoraj ni pomoči. Toda znanstveniki napravijo načrt, po katerem bodo z vsemi svojimi močmi in znanjem skušali zadati zeleni plesni smrtni udarec. Jama bodo »cepili«: 220 vbrizgov v samoroga, 320 pod velikega bika, 2440 v stene. Tudi edini del jame, ki se je najdalj protivil uničujoči bolezni — strop, čudoviti obok »Sikstinske kapele«, je okužen. Vsa jama je arena, v kateri se borita na življenje in smrt lepota predzgodovinskih slikarjev in razdiralna moč zelene alge. Kdo bo uspel premagati sovražnika? V zraku je brez števila bakterij. Alge, drobne gobice in lišaji pokrivajo kamenino pod seboj, na tisočletnih podobah pa puščajo neizbrisno sled. Njihova pot ne pozna meja in zavor.

Bitka, ki ji ni podobne v vsej zgodovini umetnosti, trd, a ne krvav boj s časom in težko boleznijo se pričinja. Njegova scena je jama, kjer se bajeslovne živali, iztrgane tisočletni noči, upirajo morda v zadnjem poskoku. Noge postajajo okorele, z zadnjimi močmi se oprijemajo kamna.

Ekipa stopa v ofenzivo. Zelena zlo je obkoljeno. Nikjer ni več izhoda zanj. Njegove utrdbe, njegova pota, borci, njegova taktika — vse je zabeleženo in proučeno:

1 — Napad po glavni poti. — Laporte vbrizga v mehove koktajl »ochon«: 600 milijonov enot penicilina, 30 gramov streptomicina, 30 gramov keranicina. Dva dni in dve noči ustvarjajo tisoči litrov zraka zdravilno meglo v srcu galerij. Zrak je steriliziran. Jama končno sveže zadih. Osvojen je vseh neštetihih klic, ki so jo dušile in zastrupljale.

2 — Istočasni napadi po stranski poti. — Na »strateški« karti Bauer zaznamuje utrdbe, začrta poti, opiše stranske pasove, da nujne ukaze za ugotovitev moči zastrupljenosti in starosti poškodb. V jami je 900 znamenj pripravljenih na ofenzivo. Kažejo njen potek. Laporte in njegova asistentka mMe Sarradet, streta v prah strup — formol. Nato ga razredčenega, v naravnem stanju ali zmešanega z drugimi primesmi, nanese na steno s čopičem ali z brizgalko. Počasi, druga za drugim se rušijo gnezda odpora. Tista, ki se tr-

dovratno upirajo, pokrijeta dve ali tri plasti formola. Tista pa, kjer se je plesen še bujneje razširila in ki so nevarna za ponoven izbruh bolezni, preprosto in brez usmiljenja porežejo. Bauer, Lefebure in Laporte po vsaki operaciji računajo, merijo, analizirajo... Pochon pa nadzoruje količino bakterij v zraku.

Zastrupitev je vse šibkejša; odpor se ruši; sovražnik je kaznovan. Zdravniški bilteni veselo sporočajo: »Samorog je očiščen...«, »Leva stena osvobodjena...«, »Galerije so na pravi poti...«. Kamnite krivine postajajo vse lepše, vse popolnejše. Prvzaprav take kot so bile nekoč. 1400

Altami rina dvojnica rešena

Zarišče, 700, 300, 40, 16. Nekaj alg še vedno noče umreti. Toda tudi te so že v agoniji. Številke prepevajo. 60 odstotno, 85 odstotno, 96 odstotno uničenje plesni neprestano beležijo na vseh 2400 točkah.

Slikarije so rešene. Gobave točke izginjajo druga za drugo. Bauerjeva kromografska analiza sledi njihovemu odhodu. Zelenilo preklinja, blede, rumeni, sivi... Njegovi suhi in zgrbančeni ostanki odpadajo s stene.

Ekipa znanstvenikov in zdravnikov odslej skrbno opazuje okrevajoče bitje. Bolezen se ne ponovi več. Uspeli so. Prvič po toliko mesecih izginja njihova zaskrbljenost in tesnoba. Iz dneva v dan dobiva Lascaux svojo prejšnjo podobo.

Minili so tedni. Mir, nenavaden mir po hudi vročici, sledi dram. Jama ostane zaprta. Obrekovanje, čenčanje, napačne informacije, vsakovrstne zaskrbljenosti. Tisti, ki so zaljubljeni v Lascaux pozabljajo, da so edino znanstveniki, ki so žrtvovali tolikšen del samih sebe, da so varovali preteklost in rešili sedanost jame, odgovorni za njeno prihodnost. Kajti odkrili so, da jame, prav tako kot človeška bitja, starijo. To staranje pa se imenuje poapnenje in bledenje barv.

Apnenec, ki ga razjeda podzemeljsko pronicanje, razpada ali pa preoblikuje svojo kristalasto strukturo. Na nekaterih točno določenih točkah se barve kvarijo in premeščajo. Toda te barvne spremembe so tako neznatne, da jih lahko odkrije samo mikrofotografija. Bolezni kamnine in barv prikrito groze prav vsem namam te vrste. Nihče pa ne ve, kako bi rešili njihov skupni problem: treba jih je ohraniti, vendar ne na škodo njihovih obiskovalcev.

Nekaj kilometrov od Lascauxa je še ena jama — Font-de-Gaume, kjer so počasi izginile vse slikarije. Danes je v njej samo še nekaj barvnih sledov in črte, ki so jih davni umetniki zarisali v skalo. V Breuilovem času (okrog leta 1940) pa je bila ta jama z Lascauxom in Altamiro, ena največjih predstavnic predzgodovine.

Ti dve boleznii bi lahko postali težki in neozdravljivi. Toda izkušena ekipa znanstvenikov, ki ima za seboj dve leti trajajočo dramo Lascauxa, ju je pravočasno odkrila, izmerila, analizirala. Z nezmanjšano vnemo se je lotila njenega zdravljenja, z namenom uničiti ju kot je storila že s prvo. Lascaux je torej v dobrih rokah.

S tem, ko so raziskovalci v Lascauxu žrtvovali najboljši del njih samih za rešitev drage jame, so nas spomnili na profil neke znanosti z dvema obrazoma; na profil, ki je lahko prav toliko človeški in strastno navdušen za nekaj, kot je lahko mrzel in logičen. Prav zaradi tega smo jim tako zelo hvaležni, bolj kot bi jim mogli biti ob misli na večje obvladanje problema, katerega moč ni presežala njihovih zmogljivosti in našega zaupanja vanje.

Je treba sedaj ponovno odpreti Lascaux? Mar ne čutijo njegovi ljudje, da je treba modernemu človeku vrniti pot, po kateri bo poromala njegova misel daleč nazaj?

Odgovor ekipe, ki ji načeljuje Henry de Segogne ni odločen in povsem jasen. Znanstveniki so delali z enim in edinim ciljem, da vrnejo Lascaux človeštvu. Toda le-ta je edina priča take vrste... Samo za las je manjkalo in vsa bogata dediščina bi se nam izmuznila iz rok. Prav zato tudi ne smemo tvegati ponovne usodne zastrupitve. Ostanje nam samo ena rešitev. Razvojna stopnja sodobne znanosti je tako visoka, da je mogoče napraviti prav tako jama z istimi merami, prostornino, z vsemi skritimi kottički in podrobnostmi, skratka — dvojnico Lascauxa.

Bauer bi lahko s pomočjo svojih metod nanesel na popolnoma enak relief, obnovljen s fotogrametrijo, barve, ki bi bile po svoji sestavi in podobi enake onim v Lascauxu. Mere in barve ali bolje — relief in življenje, ki bi bila tako ponovno vzpostavljena z vso znanstveno natančnostjo, bi povrnila celó atmosfero jame. Vrnila bi tisto, kar fotografska povečava na papirju pa naj bo še tako velika, ne bi nikoli mogla. Tako bi mogli ljudje brez nevarnosti in kakršnih koli omejitev obnoviti stik s slikarji, pravi jama pa bi lahko, povrnjena zopet v svoj molk in brezkončno noč, dalje prisluškovala, na dnu svojih najskrivnejših kottičkov, bitju človeškega srca ob zori njegovega obstoja, v trenutku, kje stopil iz neznanih globlin in napisala največje vseh pesnitev: pesnitev duha.

TONČI JALEN

Dežela nasprotij

PAKISTAN

1947. leta je bila nekdanja britanska kolonija razdeljena v dve samostojni državi: Indijo in Pakistan. Od 100 milijonov prebivalcev v Pakistanu je nekako 90 odstotkov mohamedancev. Ko starejši ljudje še vedno priklonjeni in obrnjeni proti Meki molijo, se marsikateri mlajši sprašujejo: »Le zakaj bog dovoli take razredne razlike?«

PRAŽENI OREHI, SADJE... IN REVŠČINA

Za diplomatsko četrtjo Karačija leži znana obala Clifton Beach. Na tej naravni obali ni luksuznih vil in ne modernega kopališkega življenja. Stirikolesna vozila s streho nadomeščajo male restavracije. Podjetni trgovci nudijo pražene zemeljske orehe, s sladkorjem prevlečeno sadje, jogurt in koščke mesa.

Karači, pakistanska luka, je zelo gosto naseljena. Revščina ima tu veliko obrazov. Berači, reveži, tatovi živijo do roba mesta, izrinjeni so iz središča modernih nebotičnikov, bančnih palač in ulic velikih trgovskih hiš. Njihovi domovi so v smrdljivih mestnih četrtih. V Karačiju životari tudi 200.000 indijskih beguncev — muslimanov.

NENAVADEN RAZGLED

Elegantni koloseum hotela ameriške družbe ne kaže na zunaj niti enega okna. Betonska koža fasade je umetniško izdelana z orientalskimi ornamentami in obkroža kot velikanska haremska ograja vso stavbo. Če odpremo balkonska vrata sobe, lahko vidimo pestro sliko. Tujca pretresa gradnja ceste, saj žene in otroci, med njimi 12-letne deklice, vlačijo v košarah pesek in kamne.

Na drevesih telovadijo opice, skrčati cvrčijo in pisani ptiči vreščijo. Topla in prodirljiva sopara visi v zraku. Pred »Grand hotelom« postopajo berači in elegantni menjalci denarja. Evropsko oblečen gost si le s težavo utre pot. Trgovci so kaj vsiljivi in dolgovestno hvalijo svojo robo. Vonziki trokolesnih vozil z motornim pogonom sledijo vsakemu pešcu — tujcu. Vzpodbudno kričijo: »Pokažemo vam stvari, ki jih še nikdar niste videli.«

PISARNA NA PROSTEM

Na cestnem križišču pred diplomatsko četrtjo je neki pisar odprl svojo pisarno na prostem — nizka miza, na njej pisalni stroj in karton s papirjem. Ima že več klientov, čeprav ni njegova obrt brez konkurence, saj takoj na sosednjem vogalu tudi uraduje »čestni tajnik«.

Nekaj tisoč metrov dalje buči Arabsko morje. Za obalo so solne gredice izpodrinile vsako rastlinsko. Polgolj delavci delajo na solinah.

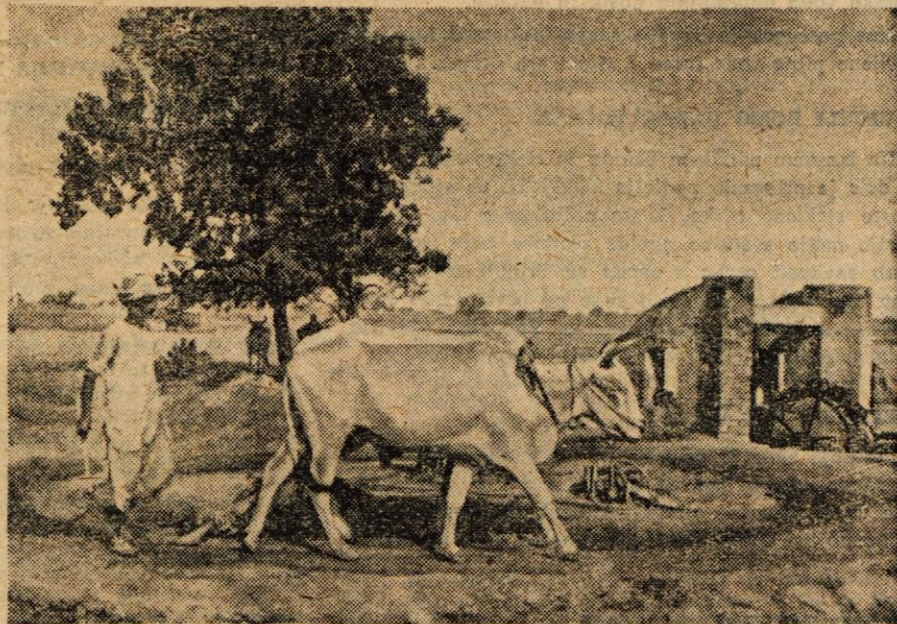
NOVI DRUŽINSKI ZAKONI

Pakistan je štel ob rojstvu, torej pred 17 leti, 80 milijonov prebivalcev. Število ljudi pa se hitro viša in danes ima Pakistan že 100 milijonov ljudi. Statistiki ocenjujejo, da se bo število prebivalcev v 20 letih zvišalo kar za 70 milijonov.

Oblast je skušala ublažiti prevelik otroški blagoslov z novimi družinskimi zakoni. Ayub-Khan, državni predsednik, je že pred leti odpravil po koranu posvečeno večerstvo. Seveda, najdemo še ponekod v deželi moške z dvema ali tremi zakrinkanimi ženami, ki plaho kukajo skozi odprte obrazne zagrinjala. Napredne ženske organizacije so proti mnogoženstvu organizirale demonstracije. Ayub-Khanova hčerka Aurangzeb je stopila na čelo sufražetk, ki niso trpele haremske ograje. Novi civilni zakon je prepovedoval tudi zakon med otroci. Moški mora biti star vsaj 18 let in nevesta vsaj 16. Vlada propagira kontracepcijska sredstva in kontrola rojstev. Na zahodu že vpeljana »anti-baby tablete« pa niso našle v Pakistanu dosti privrženecv.

Karači — trgovsko in industrijsko mesto, je mesto nasprotij

Pakistanski kmet z živino

PREMALO ŽIVIL

Zaradi velikega naravnega prirastka morajo uvažati vedno več živil. Uvoz žita se je v osmih letih podvojil in znaša približno dva milijona ton. Z industrijo si želijo pridobiti kolikor je le mogoče deviz za uvoz agrarnih proizvodov. Zato posvečajo veliko pozornost izgradnji industrije, ki jo podpirajo tudi privatni denarni mogotci. V Pakistanu ne živi samo z zlatom obdani bog izmaelitanske sekte, karim Aga Khan, tu živi življenje malih bogov še nekaj ducatov bogatašev, med njimi so tudi večji trgovci. Ti so v času korejskih nemirov od 1950 do 1953 izrabili konjunkturo surovin. Ko si je ves svet zaradi grozeče vojne nevarnosti hotel ustvariti zaloge, je priteklo zelo veliko denarja v roke pakistanskih trgovcev bombaža. Val velikega eksportnega izkupička je pripravlil mnogo dobrin v deželo, katere široke množice prej sploh niso poznale. Tisti trgovci, ki so namesto luksuznih artiklov uvažali stroje in snovali tovarne, so najbolj bogateli. Bogastvo je posameznike zavajalo v razkošno življenje. Kasnejša notranja politična kriza je vznemirila kapitalističen svet v Pakistanu in mnogi bogataši so pričeli spravljati denar v inozemstvo. Obsežno organizirano tihotapstvo, črni trg, upadanje poštenosti in storilnosti so vodili deželo v brezno popolnega poloma. »je dejal Ayub Khan, ko je prevzel 1958. leta oblast. Uspelo mu je, da je ustavil grozeči razvoj. Medtem ko je izgradnja industrije v zadnjem času precej napredovala, je kmetijstvo še vedno zelo zaostalo. Se vendar obdelujejo milijoni malih kmetov svojo zemljo z lesenimi plugi, tako kot so jo obdelovali praočetje. Tretjina vzhodno-pakistanskih kmetov nima delovne živine. Solna skorja, ki se poraja na zemlji pa uničuje rastlin-

stvo. Ayub Khan je prosil za pomoč ameriške strokovnjake, ki jim je uspelo, da so ponekod že razsolili mrtva tla.

LOVIŠČA KOZOROGOV, LEOPADROV VABIJO

V zadnjem času so v Pakistanu odkrili še en vir dohodkov — tujski promet. Ameriški hotelski koncern Intercontinental pomaga, da se bo privabilo vedno več petičnih in vedoželjnih Evropejcev in Amerikancev v deželo. Potovalne agencije zahodnih držav vabijo na lov kozorogov, medvedov in leopardov v himalajskem področju Pakistana. Največje in najlepše mošeje v Lahore bi zadovoljile verjetno tudi največjega sladokusca. Zlate kupole mošej so okronane z zlatimi lotosovimi cvetovi. V mestu Lahore si lahko turisti ogledajo prazne haremske sobane neke palače, eksotična dežela nudi še veliko drugih užitek.

Vsepopvod v deželi se lahko opazijo še učinki angleškega kolonialističnega stila, saj ga srednja in vrhnja plast včasih skuša prav smešno posnemati. Uradniki v pisarniških sobah ali bančni uslužbenci za svojimi zakrinkanimi pisarniški mizami se morda povsem podzavestno vedejo vojaško vzvišeno. Kdor dela kot paznik — npr. pri gradnji cest ali je v livreži hotelskega portirja in ima važnejšo besedo, nosi kot kak angleški narednik paličico pod roko in z njo podrejenim diktira.

Trud, da bi se socialne razlike izenačile, je bil doslej neuspešen. Ayub Khan pripravlja tretji 5-letni plan. Da se bo plan izpolnil, bo potreboval zelo veliko denarja. V prihodnjih petih letih naj bi bilo zgrajeno novo pakistansko glavno mesto Islamabad, ki leži visoko na severu dežele.

Zanimivosti

PITNA VODA IZ MORJA

Večni problem nekaterih zemeljskih predelov, večinoma subtropskega področja, je pomanjkanje pitne vode. Države, ki jih obkrožajo morja ali pa imajo slana jezera, so zato najbolj zainteresirane, da bi pridobile pitno vodo iz slane vode.

Sistemov, po katerih pridobivajo pitno vodo, je na svetu več, toda vsi imajo skupno lastnost — pridobljena sladka voda je — predraga. Iz Izraela poročajo, da so sedaj našli nov postopek, ki sicer temelji na izparevanju, toda del proizvedene energije se spremeni v mehanično, para pa ogreva morsko vodo in se pri tem vtekočini. Glavnih dosedanjih sovražnikov: korozije in kotlovca v parnih kotlih ni več. Za toplotno izmenjavo med vročo paro, lužno raztopino soli in morsko vodo uporabljajo dušik in parafin.

Nov postopek je izredno cenen, saj stane 1 m³ pridobljene pitne vode samo 7 ameriških centov.

VIDELI BOMO OKROG VOGALA

Na lanskem pariškem Salonu za elektronske sestavne dele je prikazalo podjetje SOVIREL na videz preprosto stekleno cevko, ki se poljubno zvija. Če namerijo nanjo svetlobo, preide svetloba brez izgub in kljub zavistosti cevke z enega na drug konec cevke. Prav tako lahko prenašajo slike po cevki kljub zavistosti — še več kot okrog vogala. Epohalno odkritje bodo uporabili najprej v televiziji.

PLINSKA PEČ V ŽEPU

Letošnja zima je prinesla še eno majhno iznajdbo. Na Japonskem so izdelali plinsko peč v obliki vžigalnika. Je cenejša kot plinski vžigalnik za cigarete in jo vtaknemo kar v žep. Posebno primerna je za ogrevanje rok.

NOVO PARIŠKO LETALIŠČE ZA NADZVOČNA LETALA

Paris-Nord bo novo moderno 5000 ha obširno in z dvema po štiri kilometre dolgima pistama opremljeno letališče, ki bo predvidoma dograjeno leta 1970. Letališče bo lahko odpravilo okrog 20 milijonov potnikov na leto. Tako je rečeno v sklepu, ki ga je pred kratkim sprejela francoska vlada. Na dosedanjem letališču La Bourget bodo po letu 1970 postopoma zmanjševali promet in ga po letu 1975 popolnoma opustili.

Francozi predvidevajo, da bo ob slovesni otvoritvi novega letališča dokončano tudi novo letalo francosko-angleške izdelave »Concorde«, ki bo letelo s predvideno dvakratno nadzvočno hitrostjo. Razdaljo med Parizom in New Yorkom bo preletelo v 2,5 urah. Prvi polet z novim letalom na novem letališču bo na voljo častnim gostom ob otvoritvi.

TEKOČI ZEMELJSKI PLIN

Pred vskladiščenjem zemeljski plin v ZDA sedaj vedno vtekočinijo. Prednost takega vskladiščenja je prihranek na prostoru. Zemeljski plin se skrči na 1/630-tino prvotnega prostora pri temperaturi — 162° C.

Ameriška velemesta sedaj hranijo velike količine plina v podzemeljskih opuščeni rovi, naravnih jamah in drugih umetnih prostorih. Pozimi, ko potrošnja zaradi ogrevanja zelo naraste, ga črpajo iz teh skladišč in vplinjajo tako, da ga puste, da se le nekoliko segreje nad tališčem.

KAKO POVEČAJO TONAŽE LADIJ

Svojevrstno tehniško atrakcijo so si zamislili in jo tudi izvedli Švedji na plavajočem doku v pristanišču Landskrona.

Motorno ladjo »Axel Gorthon« so podaljšali tako, da so jo prerežali pri mostu na dvoje. Sprednji del so pomaknili naprej in vstavili med oba dela novo 6 m dolgo vmesno konstrukcijo. Če naj verjamemo Švedom, so pomaknili 400 ton težak sprednji del na ustrežno razdaljo v pičlih petih minutah. Nosilnost podaljšane ladje bo sedaj veliko večja.

NOV MUZIKALNI INSTRUMENT

Tovarna Philips je izdelala nov muzikalni instrument, primeren samo za ročno in samostojno muziciranje. Nanj se lahko vsakdo kaj hitro nauči igrati melodijo in hkrati tudi spremljavo. Instrument ima zelo prijeten glas in je primeren tako za resno kot baročno, operno, simfonično in zabavno, plesno glasbo.

Igralna miza ima 49 tipk in več organov za spremembo oblikovanja in proizvajanja glasov. Tonsko območje obsega šest oktav in pet barvnih registrov, ki se lahko uporabljajo posamično ali pa kombinirano. Posebne efekte lahko dosežejo z vibracijami in odmevi, ki se posebej regulirajo.

KONEC RAZKOPAVANJA NA CESTAH

V zadnjih mesecih je prišlo na mnogih krajih po svetu do močnih eksplozij, ki so jih večinoma povzročile počene podzemeljske plinske cevi.

Neko ameriško podjetje je sedaj razvilo napravo, ki z zemeljske površine ugotavlja poškodovano mesto cevi, ne da bi bilo potrebno zemljo razkopavati. Za novo napravo se mnogi zanimajo.

NOV TOPLOMER

Neka ameriška družba je izdelala elektronski toplotomer za merjenje telesne vročine. Pacientu vtaknejo vložek v usta in v treh sekundah izmerijo telesno temperaturo do ene desetinke stopinje natančno. Napravo poganjajo baterije. Z enkratnim vložkom je moč opraviti 4.500 merenj. Termometer meri brezhibno tako v tropičnih kakor tudi v arktičnih predelih.

SVEŽ ZRAK Z OZONOM

Količino svežega zraka-ozona v zraku merimo z gama vrednostmi. Tako ima zrak v Oberstdorfu 21 gama na m³, v nižje ležečih industrijskih področjih pa komaj 6 gama na m³.

Ozon O₃ nastane v naravi pod vplivom ultravioletnih žarkov in pri neurjih, ko udarja strela.

Tehnika poskuša danes ponoviti naravni postopek z razelektritvijo v posebej izdelanih napravah. Takšna naprava ima majhno porabo energije in se lahko uporablja npr. za pokrite plavalne bazene, kjer jonizirajo zrak tako močno, da ni več neprijetnih telesnih vonjav, celo značilnega duha po kloru, s katerim je voda razkužena, ni več.

Naprave so dobrodošle tudi bolnicam, operacijskim prostorom, skladiščem živil, hladilnikom za meso itd. Tudi vodo lahko prečistijo z ozonom.

RASTLINSKA ZAŠČITNA SREDSTVA

Najnovejše raziskave so ugotovile okoli 100 rastlinskih hormonov, ki prihajajo s hrano v človeško in živalsko telo. To so ostanki kemičnih zaščitnih sredstev in so pravi strupi. Že en miligram na en kilogram človeške teže povzroči akutno zastrupitev, ki pa jo je izredno težko opredeliti.

Posebno hude posledice takšne zastrupitve nastanejo pri dojenčkih, nosečnicah in bolnih na jetrih. V mnogih primerih se ta kemična zaščitna sredstva aktivirajo v telesu pod vplivom drugih snovi, zato je zdravljenje izredno težavno.

V mnogih državah že imajo ali pa pripravljajo predpise o uporabi kemičnih rastlinskih zaščitnih sredstev.

Semafor

Včasih je bil »hec« urejevali promet na križiščih. Prometni miličnik je vsak dan nekolikokrat pokazal smer kakšnemu direktorskemu avtomobilčku, potem pa je bil »frej«. Dandanes pa, če bi hotel ves promet urejevati samo z rokami, bi gotovo zbolel na »muskelfibru.« Zato si danes že urejujemo promet s tehnično napravo, ki jo imenujemo semafor. To je naprava, ki ima tri luči, različnih barv in kadar pomežikne na križišče in takrat se zakadi vsa »gužva« levo, desno, naprej in nazaj. Pri takem direndaju v križišču sem mimogrede slišal šoferja, ko je dejal, da je križišče pogreb za vsakega šoferja, to pa zato, ker z eno nogo vedno stoji na pokopališču, z drugo pa v bolnici. Ja madonca, s katero nogo pa potem stoji v gostilni, sem se vprašal.

Pravijo, da je glavna luč pri semaforju rdeča, ki pomeni stop — zaprto. Če to drži, potem bi s to rdečo lampo posvetil vsem tistim, ki še danes luftajo naše devize in uvažajo boilerje, hladilnike itd. ter jim s televizijsko reklamno oddajo omogočijo spoznati, da te artikle že dalj časa delajo pri nas doma. Posebno veliko rdečo lampo bi prišponal vsem tistim, ki imajo veselje, da navijejo cene z geslom: cene — stop!

Pri tem mi zna kdo reči, zakaj tega svarilnega znaka ni upoštevala naša zadruga, ker bi s pravočasnim »stopom« prihranila toliko in toliko milijonov izgube. Ja, veste, zadruga se pa ni ravnala po rdečem znaku, temveč po zelenem, ki pomeni prosto na vse strani. Tudi na rumeno luč ne smemo pozabiti. To pomeni izpraznitev prostora in so se tega znaka predvsem oprijeli sedaj zelenjavni tehniki. Izpraznili so skladišča kislega zelja in so ga vrgli na trg s tako visoko ceno, da smo bili vsi skisane volje brez zelja. Zato nas utripajoča rumena barva svari, naj bomo previdni v sedanjem pomladanskem nakupu zelenjave.

Semafor bi pozdravil tudi upokojevalci, učitelji, gospodinje, ker bi se jim okoli sredine meseca na hišni kasi prižgala rumena utripajoča luč in opozarjala: pozor!!! previdnost! mesec ima 30 dni. Seveda pa se je semaforja treba v nekakšni meri bati, ker bi nekateri napačno tolmačili njegova znamenja. Če bi se na blagajni recimo pokazala rumena luč, bi marsikateri blagajnik mislil, da rumena luč pomeni »izprazni blagajno!« namesto, pripravi se na finančno kontrolo!

No, še v raznih drugih primerih bi bil semafor koristen, toda ker se je tudi pri meni prižgala rdeča luč mi oprostite, če dam svoj jezik za zobe in — stop.

Grega

Včeraj se je na področju Gorenjske pripetilo sedem prometnih nesreč. Bilanca: štirje ranjeni, eden huje. V ljubljanski bolnišnici je zaradi poškodb v večernih urah podlegel pešec, ki jih je dobil pri prometni nesreči na Gorenjskem. Sel je čez cesto, kjer ga je zbil osební avtomobil. Vzrok nesreče: prehitra vožnja avtomobilista, ki je vozil skozi naselje.

Take in podobne vesti lahko prebiramo v vsakem dnevniku ali tedniku. Tudi Glas prinaša taka poročila pod rubriko ČRNO NA BELEM. Pretežna večina ljudi rada prebira tovrstna poročila. Pri tem pa se največkrat niti ne

»To je že prekršek, vendar jaz sem vozil s prižgano lučjo!« Ko smo mu pojasnili, da smo tudi mi videli njegov hitri »uspeli trik«, je končno le priznal.

In kdo bi bil kriv, če bi povzročil nesrečo?

»Morda vsi drugi, samo on ne. Seveda, če bi mu trik »z lučjo« tudi takrat uspel.

UČIM GA VOZITI

Naša pot se je nadaljevala nazaj skozi Kranj, Radovljico in Lesce proti Bledu. Vendar do Bleda nismo »uspeli« priti. Na poti med Radovljico in Lescami smo se predolgo zadržali.

inštruktorskega izpita. O vsem tem bo dal končno besedo sodnik za prekrške.

Tudi taki primeri »botrujejo« težkim prometnim nesrečam. Vendar se tega marsikdo ne zaveda.

SAJ ME NE BODO DOBILI!

Vračali smo se z Bleda v Kranj. V neposredni bližini gostišča »Na Posavcu« smo ustavili vozilo opel olimpija, ki je imel carinsko tablico Z 686 8676. Ko so izstopili prometni miličnik, je s polno hitrostjo odpeljal dalje.

ličnik se je postavil v neposredno bližino bencinske črpalke na Zlatem polju, drugi je stal sto metrov nižje in tretji pred zgradbo »Vodovoda Kranj«. Prva dva sta merila hitrost, tretji pa je vozilo s preokrajeno hitrostjo zastavljaval.

»Mnogo jih je bilo. Vendar bom zapisal samo dva ali tri primere. Prvi je pripeljal LJ 274-78 s hitrostjo 65 km na uro. Ko smo mu povedali, da je vozil prehitro, nam je svojo hitrost opravičil z naslednjim:

»Saj nisem vozil prehitro, temveč moje gume žvižgajo!«

Voznik omenjenega vozila je pač mislil, da so miličniki merili hitrost na podlagi »žvižganja« gum. Voznik avtomobila LJ 337-07 se ni izgovarjal, ker je verjetno vedel, da ne bo nič pomagalo.

Pri vseh pa smo opazili, da so takoj, ko so zagledali prometnega miličnika zmanjšali hitrost. Šofer avtobusa pa se ni ustrašil nikogar. Pripeljal je pred drugega miličnika z enako hitrostjo kot bi bil na odprti cesti. Vozil je 63 km na uro. Morda šofer avtobusa LJ 329-27 ni sam niti toliko kriv, ker se mora »držati« voznega reda?!

Dovoljena hitrost skozi naselja je 50 km na uro, novi zakon, ki bo v kratkem morda sprejet, pa dovoljuje hitrost skozi naselje 60 km na uro, za avtobuse pa le 40 km.

IN NA KONCU?

V eni noči in enem popoldnevu nismo zasledili samo teh nepravilnih primerov, ki smo jih opisali. Bilo jih je še najmanj desetkrat toliko. Vendar naj bo to dovolj.

JOZE JARC

Saj me ne bodo

USTAVILI

zavedajo, da gre tudi tu za človeška življenja, kajti če preberemo, da je pri neki nesreči izgubilo življenje 5 ali 6 ljudi, dolgo govorice ne pomenjajo. Vendar pa bi morali misliti tudi na tiste smrtno primere, ki se dnevno dogajajo na naših cestah.

KAJ JE VZROK NESREČAM?

Na to vprašanje je včasih težko odgovoriti. Nekoliko laže odgovorijo člani postaj prometnih milic.

Kljub temu, da je sedaj na naših cestah mnogo manjši promet kot pa poleti, sem se odločil, da grem skupaj z nočno patroljo prometne milice. Naša akcija je trajala eno noč in eno popoldne.

Ura je bila 22 in 15 minut. Fiat 1100 je odpeljal s prometne postaje LM v Kranju.

Odpeljali smo se proti Preddvoru.

Na križišču na Visokem pri Kranju se je pripeljal kolesar J. B. brez luči. Ko nas je zagledal, je hitro stopil s kolesa prižgal luč in se z »mirnim srcem« odpeljal dalje. Kljub našemu znaku z rdečo utripajočo lučjo, da naj ustavi, ni počakal. Vendar je kasneje na naše glasovne znake le počakal. Na vprašanje, zakaj ni počakal takoj, je pojasnil: »Zakaj bi počakal, ko pa nisem napravil prometnega prekrška?« Ali smatrate, da nočna vožnja brez luči ni prometni prekršek?

Nasproti nam je pripeljal fiat 750, KR 49-97. Na naš znak »STOP«, ni takoj ustavil vozila, temveč je odpeljal še kakih deset metrov dalje. Njegovo ustavljanje vozila nam je postalo sumljivo.

Naš sum bil povsem upravičen!

Ko se je vozilo ustavilo, je »šofer« sedel na sopotnikovo mesto, »sopotnik« pa je hitro vstal in pristopil k našemu avtomobilu.

»Dober večer želim!«

Zdravo!

»Vozniško in prometno dovoljenje prosim!« je dejal prometni miličnik.

»O, to pa takoj, saj ga imam s seboj!«

Po pregledu dokumentov je kolega ponovil vprašanje tudi »šoferju«, ki je do tedaj opravljal vozilo.

Tu pa se je zataknilo. Dokumentov ni našel, sicer jih pa sploh ni iskal. Končno: kje pa naj jih išče, saj jih tako ni imel.

»Veste samo voziti ga učim!«

Morda se bo tudi vam čudno zdelo, da se ljudje učijo ob dveh zjutraj!

Pri tem sta bila napravljena dva prometna prekrška: prvi, ker je vozil voznik brez vozniškega dovoljenja in drugi, ker ga je učil šofer brez

KAJ SEDAJ?

Vstopili smo v avto in mu pričeli slediti.

Voznik olimpije se je tega zavedal. Vozil je s polno hitrostjo proti Radovljici. Pred Radovljico pa je zavil na cesto, ki pelje mimo letališča v Lescah proti Begunjam. Pred vasjo je zavil na levo proti vasi Zgoše in od tu dalje po zelo slabi cesti proti Lescam. Tu pa smo izgubili glavno sled za pobeglim voznikom. Vendar iskanja nismo opustili. Pregledali smo vse ceste in celo dvorišča ter povpraševali dežurnega miličnika v Radovljici, če je videl to vozilo. Ni ga opazil, kajti pobegli voznik se je tudi njega izognil. Kasneje pa nam je »uspelo«, da smo avto našli na parkirnem prostoru hotela »Grajski dvore« v Radovljici. Toda samo avto, voznika pa nikjer. Njega so našli prihodnji dan na Bledu.

VESTE, MENI GUME ŽVIŽGAJO

V dnevnem časopisju imate priliko velikokrat prebrati vest o prometni nesreči, ki je nastala zaradi prevelike hitrosti. Zato smo se odločili, da preizkusimo hitrost posameznih vozil. Pri tej akciji so sodelovali trije miličniki ter reporter Panorame. Prvi mi-

Slika prikazuje miličnika Toneta pri pregledu dokumentov in opozarja voznika, da je prehitro vozil skozi naselje

(Nadaljevanje)

V sestavku z dne 6. 2. 1965 smo obljubili, da bomo po zapušinskih aktivah spregovorili še o pesnikovih pasivah ali dolgovi. To grenko poglavje smo si prihranili za konec naše hoje po Prešernovih stopinjah v Kranju. Morali pa bomo še iti po njegovih sledih v Smartnem pri Kranju na Prežek pod Gorjanci, v Leše, na Ježico in Zagorčico, v Skaručno pod Smarno goro v Moravče, v Borovnico, na Kopanj, v Ribnico, na Polzelo, v Bohinj in na Bleč, v Vrata pod Triglavom, v Kranjsko goro, v bližnje Naklo, v koroški Šentrupert, v Celovec in morda tudi na Dunaj. Toliko stvari bi še radi povedali, morda se nam celo posreči najti še kaj novega, vsaj nanovo osvetljenega. Pač po Toma Zupana vodilu: »Ob velikih možeh naj se ohranijo tudi malenkosti. Sploh v njihovem spremstvu malenkost jenja biti malenkost.« — Zato tako speshimo s tem zadnjim, bridkim poglavjem o Prešernovih dolgovi, tesno vezanih na njegovo življenje v Kranju.

Ce z današnjimi, neromantičnimi očmi pogledamo v ono dobo pred dobrim stoletjem, si drznemo trditi, da bi Prešeren s svojim juridičnim znanjem in s svojimi dohodki vsaj brez dolgov lahko živel. Tudi kot odvetniški pripravnik v Ljubljani, saj je doktor Crobath svojega koncipienta in pobratima dostojno, času primerno, plačeval. In tudi prav strogo šef mu ni bil.

PREŠERNOVO MARTINOVANJE

Kar poslušajmo mično zgodbo o tem, kako je Prešeren praznovanje svetega Martina. Tega svetnika, ki krsti novo vino, je naš pesnik menda posebno čislal in rad imel.

Bržčas tudi zato, ker ta svetnik ni bil noben pobožnjak, ampak čvrst vojščak. Ki ni le govoril o dobrih delih, pač pa je golemu siromaku nekoč podaril polovico svojega plašča. Z mečem je ta simpatični Rimljan presekal svoje oblačilo kar na cesti, da je lahko reveža oblekel. Obe ti dve komponenti, vino in usmiljenost, sta gotovo godili dobremu Francetu; zato si je martinovanje izbral za svoje godovanje. Sicer je ta novembrski praznik še danes po vseh slovenskih vinorodnih krajih v velikih časteh; včasih pa je imel veljavo tudi v mestih, ki so bila z deželo še z mnogimi nitmi trdno povezana.

No in zato na Martinovo Prešerna nikoli ni bilo v pisarni — slavil je vinskega patrona...

Zgodilo pa se je neko leto, da Chrobathovega koncipienta tudi naslednjega dne ni bilo v službo. Niti tretjega dne!

Slabe volje vpraša šef svojega pisarja, če ve, kod hodi doktor Prešeren. In zve: »Že tri dni popiva s svojimi prijatelji v gostilni pri Maliču. Pa prav židane volje jet!«

Ker pa je imel Crobath svojo pisarno prav nasproti Maliča (ta je imel svoj »hotel« tam, kjer je sedaj ljubljanska Nama, Crobath pa je imel svojo pisarno v hiši, ki je nekaj stala tam, kjer je sedaj glavna pošta), je kar urno vzel svoj klobuk in jo mahnil čez cesto, k Maliču. Tam je kar padel v družbo, ki je s Prešernom in Smoletom na čelu na vso moč slavila »vinskega patrona«.

»No, doktor, kakaj te pa že tri dni ni v službo?« je hotel zarohneti nejevoljni Crobath nad svojim koncipientom.

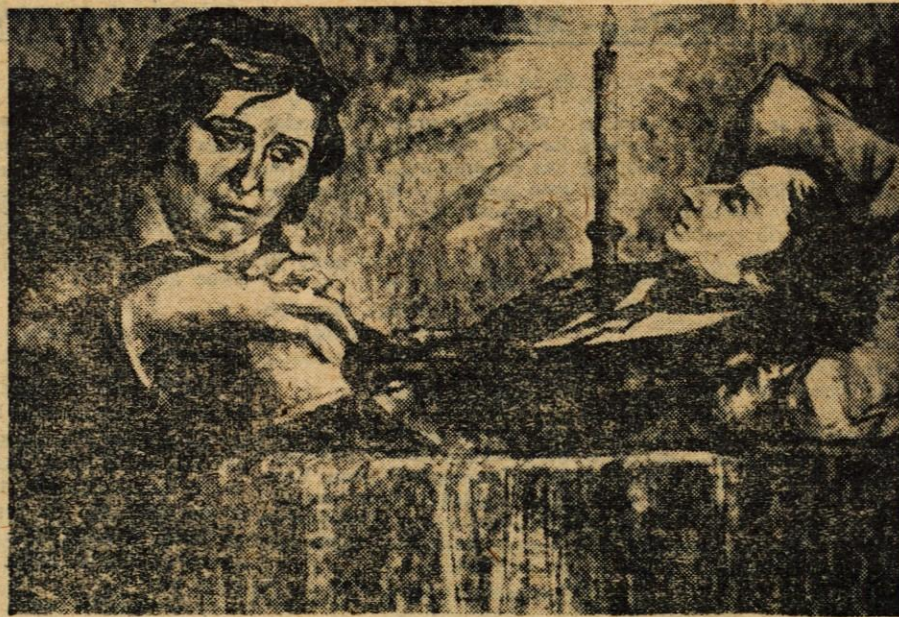
»Saj veš, da moram praznovati svetega Martina!« odgovori veselo Prešeren.

»Pa kar tri dni?«

»I, seveda! Predčerašnjim sem praznoval sv. Martina škofa, včeraj sv. Martina mučenca, danes pa praznujem god sv. Martina Lutra!«

Zakrohotala se je vsa družba in tudi dobrodušni dr. Crobath je prisedel k svojim prijateljem. Pravi, da so šli iz gostilne šele ob 11. uri zvečer, ko se je na ljubljanskem gradu oglasil tisti znameniti zvonec, ki so ga tedanji meščani imenovali »Lumpenglocke«.

Tako se je te stvari spominjal star mož in zgodbo pričel v Slovenskem Narodu, dne 13. novembra 1. 1910.

Prešeren ob mrtvem Matiji Čopu (risba s kreda, avtor neugotovljen)

»PONUCOVEN« ČLOVEK

Hudega torej našemu pesniku pri Crobathu ni bilo in tudi v kaki revščini mu ni bilo treba živeti. Toda bil je Prešeren kot je že njegova mati rekla, zelo »ponucoven« človek, ki je imel odprte roke, ni mu bilo dosti mar denarja.

Bržčas je pesnik živel natanko tako, kot je izpovedal v »Giosi«:

... grabte dnarje vkup gotove kupovajte si gradove, v njih živite brez trpljenja! Koder se nebo razpenja, grad je pevca, brez vratarja. V njim zlatina čista zarja, srebrnina rosa travca. Z tim posestvam brez težave on živi, vmerje brez dnarja!

Tako živeti odličnemu juristu, seveda ne bi bilo treba — če ne bi bilo v njem toliko pesnika, ki mu je bilo vse zemsko ne le daljno in tuje, pač pa tudi umazano. Pravega človeka nevredno!

Tak je moral biti naš poet tudi v času, ko je postal sam svoj gospodar, v svoji kranjskih letih.

Morda bi urejeno družinsko življenje, pri katerem žena popira tri vogate nabe, reševalo Prešerna — človeka; bržčas pa bi ubijalo Prešerna-pesnika, vajenega svobodnih širin in prav svojevrstne družbe. Vendar je moral biti gnotni položaj novega odvetnika v Kranju vsaj spoetka zadosti ugoden. Imel je precej obsešno klientelo, kakih posebnih zahtev pa njegovo gospodinjstvo itak ni imelo.

Beda je morala potrkati na vrata šele s prvimi znaki neozdravljive družinske boleznii — nagnjenosti k vojenici. In tako so se začeli nabirati dolgovi; še novi, poleg onih dveh ali treh ljubljanskih (krojaču, tiskarju in dr. Rusu); zastala najemnina, zdravila in zdravniške storitve pa še nekaj akontacij na še ne izvršeno odvetniško delo.

Slo mu je že tako slabo, da je moral najbrž že na jesen 1. 1848 opustiti svojega drugega pisarja Primoža Sokliča, domačina iz okolice Radovljice, kjer je to ime precej razširjeno. Domnevati smemo celo to, da je gospodarsko že negotovi šef izplačal svojega pisarja vsaj delno »in natura«: iz Radovljice smo sedaj dobili štiripredalčni predalnik, za katerega sumimo, da bi utegnil biti oni, o katerem govori česti obiskovalec Prešernovega stanovanja, kranjski trgovec Viljem Killer. Ker tudi vemo, da je pesnik pohištvo podedoval po starem stricu Jožefu, upokojenem župniku, se nam okraski v obliki križa namesto rozet ne zde nerazumljivi. Tudi noge so prav tako zavite in izrezljane kot

Ti dve trditvi podpirata izpoved pesnikove sestre: ... dohtar je nekaterim kako tožbo zastoj naredil, če plačati ni mogel« in taki-le računčki: 45 krajcarjev za Valentina Rozmana iz Stražišča, 36 krajcarjev za Florijana Mišiča, 12 krajcarjev za Valentina Pavliča, 40 krajcarjev za Ivana Zaplotnika iz Kranja, 30 krajcarjev za Jakoba Polaka iz Kranja itd.

Seveda ti pravni orpavki niso mogli biti kdove kako obsežni, a vsote za usluge so pa res nizke; prenižke tudi za tisti čas, ko je bil denar sila redek. Odkrivajo in potrjujejo pa že splošno mnenje, da Prešeren kot advokat ni bil nikak kožoderec, niti taka pijavka, kot so bili tedaj skoro vsi odvetniki, posebno v Ljubljani.

Kako lep odnos je moral imeti Prešeren s klienti svoje odvetniške pisarne, nam ne priča zgolj prijateljstvo z njimi (n. pr. Ullrich, Konrad in Valentin Pleiweis, Florian, Killer in dr.), pač pa tudi res lepa gesta jeseniških Ruardov, ki po odvetnikovi smrti niso hoteli terjati nazaj precejšnje akontacije za dela, ki jih na smrt bolni Prešeren nikakor ni mogel dokončati. Menili so pač, da je doktor v bolezenskih stiskah denar potreboval...

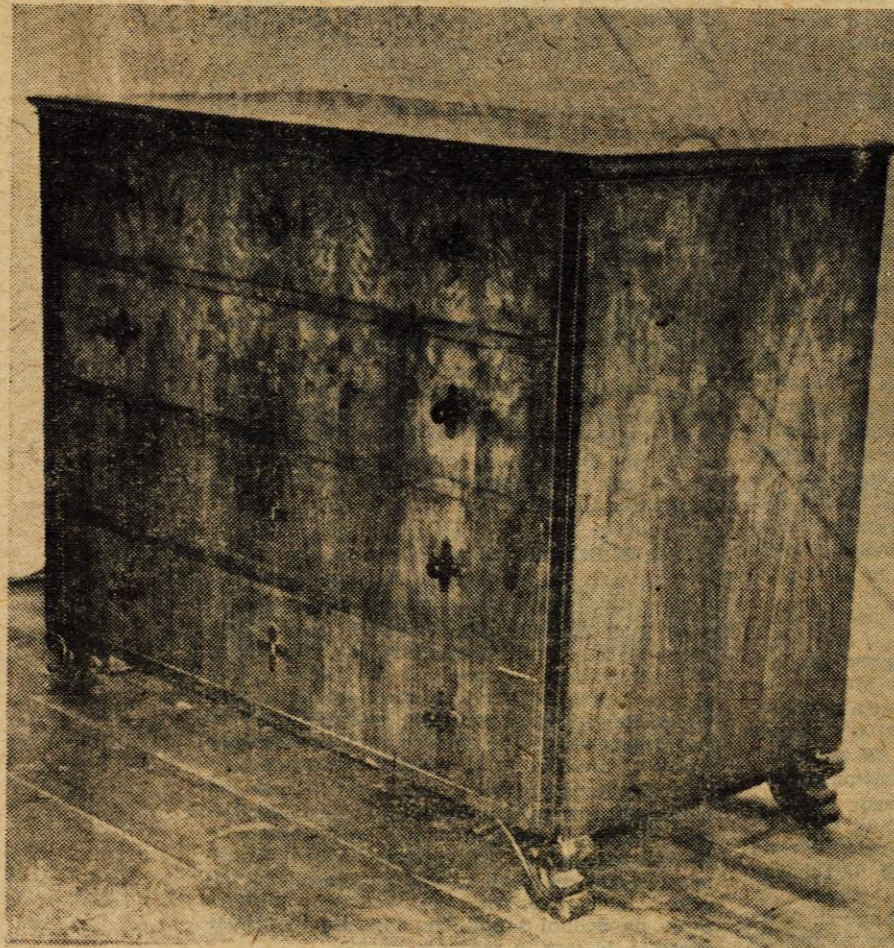
Da pa so drugi umetniki znali s svojo genialnostjo že v tistem času vse drugače zaslužiti, nam priča primer pianista Franca Liszta. Dne 16. junija 1. 1846 je priredil v Mariboru koncert in zaslužil z vstopnino kar celih 600 goldinarjev. En sam večer celo premoženje! Pri Prešernu pa računji v krajcarjih... Ubogi naš Petranka!

DOLGOVI, DOLGOVI

In tako pridemo do bridkega naštevanja dolgovi, ki jih je pravica priznala pesnikovim upnikom.

Doktor Franc Rus iz Ljubljane je terjati, že 1. 1846 posejnih, 200 goldinarjev, ki jih je novi odvetnik potreboval za take in za start v Kranju. Zraven glavnice je terjati Rus še 24 goldinarjev in 10 krajcarjev za 5 odstotno obrest.

Ljubljanski krojač Jožef Kattauer je prijavil 90 goldinarjev in 53 krajcarjev za oblačila, ki jih je Prešernu izdelal še v Ljubljani.

Štiripredalčni Prešernov predalnik, o katerem govori Killer

Dr. med. Anton Bežek (to je tisti fleten- doktor z leseno roko) zdravniških obiskov terjatev v znesku 50 goldinarjev. Vendar se je zdelo to zastopniku dedičev (Ernestine in Franca Jelovška) preveč in je vsoto znižal na 33 goldinarjev in 20 krajcarjev.

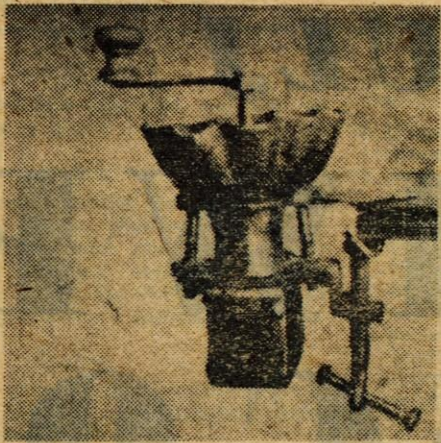
Ne moremo pa iti mimo misli, da je ranecelnik Tomaž Pirc prihajal k bolniku celo iz Tržiča — a nič računal za svoje storitve.

In še nekaj novega zveemo iz še neobjavljenih Zupanovih zapiskov: da je celo dr. Janez Bleiweis prihajal k bolniku kot zdravnik! To dejstvo nam je bilo doslej popolnoma neznano. A verujmo Lenkini pripovedi: »Tudi Pleiweisov sin doktor je prišel iz Ljubljane pa ni mogel pomagati. Ponj je poslal njegov oče Valentin, kupec v Kranju.«

Da je dr. Janez Bleiweis res zdravil bolne Kranjčane, prihajal k njim iz Ljubljane, nam tudi izpričuje ohranjeni zdravniški račun, ki ga je predložil vdovi Mariji Ullrichovi: za 45 obiskov hvaležno prejel 25 goldinarjev! Datum: 6. februar 1866. in podpis: Dr. Bleiweis.

Lekarnar Boštjan Savnik je prav tako terjati: za izporočena zdravila 9 goldinarjev in 48 krajcarjev. V računu sicer piše, da je specifikacija lekovi priložena, a priloge ni! Pač pa bi mogli sklepati po ohranjeni Savnikovi specifikaciji, ki jo je priložil k računu za zdravila enako bolnemu Hieronimu Ullrichu: sami praški, kapljice, kroglice, dišave, zavarki, olja in poznanetihi zdravila. Ali pa so bila za na dobro, nobenih pravih, z imenom točno smrti, bolne može pač dobra vsakovrstna tolažila in blažila. Nekaj Blažev žegen v kroglicah in praških?

Potem je bil tudi še dolg za najemnino, kar za dve leti in pol. Moral je biti lastnik hiše dober možak, da je čakal tako dolgo na svoj denar. Pri zahtevku pa je Franc Mayr pošteno odračunal vsoto, ki jo je Prešernu dolgoval za neke pravne storitve. Tako, da ni terjati celih 250 goldinarjev (dogovorjena najemnina je bila 50 goldinarjev letno) pač pa le 75 goldinarjev in 43 krajcarjev.

Prešernov kavni mlinček (k sestavku 6. 2. 1965)

Sledi še nekaj zahtevkov na račun vplačanih akontacij: Jakob Kepic je terjati nazaj 6 goldinarjev in 50 krajcarjev, Martin Rant 244 goldinarjev in 3 krajcarje, Ivan Mayr pa 37 goldinarjev in 30 krajcarjev.

Kot zadnje, še do danes ne povsem tiskarju Jožetu Blasniku v znesku 52 gol-radžičeno terjatev, omenimo pesnikov dolg dinarjev in 28 krajcarjev. Iz Blasnikovega obračuna namreč zveemo, da je pesnik s svojimi »Poezijami« zaslužil le 130 goldinarjev...

Ta denar sta po očetovi smrti prejemale otroka v mesečnih obrokih, tekom dveh let po 5 goldinarjev in 25 krajcarjev. To je bilo vse, kar sta dobila pesnikova otroka od očetovega literarnega dela!

KAKO PA SE JE NAROD ODDOLŽIL SVOJEMU GENIJU?

Vseh dolgovi, ki jih je moral urediti varuh Prešernovih otrok dr. Anton Rudolph se je tako nabralo kar 774 goldinarjev in 45 krajcarjev. Če to vsoto odštejemo od aktive, ki je znašala le 1151 goldinarjev in 20 krajcarjev, dobimo boren znesek 277 goldinarjev. Tako žalostna je bila Prešernova življenjska bilanca! Otroka pa sta prišla kmalu po očetovi smrti na spisek ljubljanskih mestnih ubožcev...

Ni se izpolnilo, kar je verjel pesnik, ko je tolažil Ano: »... če bi se pa vendarle zgodilo, da bi prej umrl, ko bosta moja otroka preskrbljena, upam, da ne bosta zapuščena. Sele po moji smrti uvidi moj narod, kaj sem storil zanj. Moja otroka ne bosta siroti!«

Osviela, komaj tridesetletna Ana Jelovškova se je, zavržena, osramočena in izobčena, še celih petindvajset let pokorila za greh ljubezni! Mnogo obetajoči, nadarjeni pesnikov sin Franceji, edini možki potomec Prešernove rodovine, je moral v revščini umreti še pred izpolnitjem enajstletem. Hčerka Ernestina pa je še dolgo živela, prav do leta 1917, kot opomin lažirodoljubom s slabo vestjo — a zaman, tudi sama je morala umreti v ljubljanski mestni ubožnici...

ČRTOMIR ZOREC

Nekaj anekdot o Prešernu

Ko je oče Simen bral sinovo pesem o Vrbi, je vzkliznil: »Glejte, glejte, nisem mislil, da bi bil France doma raje kot drugod.« Imel je takrat gospodar na Ribčevini doma vseh pet hčera, sina pa nobenega; vsi trije so bili v šolah...

Profesor Kidrič je nekoč ves vesel prinesel v slavistični seminar majhen listič, vihtel je z njim po zraku, češ, glejte, spet

nekaj Prešernovega. Imel je v rokah karton, kakršne so verniki nekoč dobivali kot potrdilo o opravljeni spovedi; z latinskimi besedilom na eni strani, na drugi strani pa je bilo z lepo kaligrafično pesnikovo pisavo napisano: »Samo Tončka Sarabon — ta ti da za božji lon!« Bila je to prodajalka prest in jih ponujala ob večerih po gostiščih. Kot večina natakarič po takratnih ljubljanskih, pozneje tudi kranjskih gostilnah, je tudi ona silila v Prešerna, naj ji napiše kak verz v spomin. Ustrežljivi pesnik bi to rad storil, a ni imel papirja pri roki, pa mu je Tončka brž ponudila listič, ki je potrjeval, da je spoved nedavno opravila, na drugi pa je bil prazen. No, pa je Prešeren urno napisal tisti verz o božjem lonu, ki se seveda more nanašati tudi na podarjeno presto. Pri dvoumni pesnikovi hudomušnosti je oboje mogoče.

Ko je živela enajstletna pesnikova nečakinja Marija Vovkova v zimskih mesecih 1. 1847/48 pri svojem stricu doktorju v Kranju, da je malo pomagala teti Katri, je morala ob nedeljah k oni maši hoditi, da je slišala pridigo. Stric jo je potem kdaj pa kdaj vprašal, kaj so gospod s prižnico povedali. — Bilo je na Stefanovo in stric je pobaral vso zasoplo Marjanco, kako je bilo, kaj je povedal mašnik o mučeniku. In deklica je hitela razlagati, kako so svetega Stefana s kamenjem nažgali in da jim je komaj ušel. Zdal se je Prešeren zasmejal: »Kaj, nažgali so ga? In da jim je komaj ušel?« je kar naprej ponavljal in se smejal. »Tako so se takrat smejali, da ne morem povedati. To je bil smeh! A smejali so se majhenkratov. Nikoli niso bili prav veseli. Bolj zamišljeni so bili. Le tuhtali so.« Tako se je Marijana spominjala svojega strica doktorja.

Modra Prešernova mati je svarila: »Kdor malo pije, dolgo časa živi!« Zeta Vovka, ki je vinjen vpil, da je mož glava družine, pa je zavrnila: »Da! ti, ki si pijan, pa sedaj glave nimaš!«

Jera Prešernova je v pismih spraševala svojega brata Franceta, ko je živel na Drnaju, kako se kaj uči. »Pa ji je koj odgovoril v pesmi. Je brž on vsako reč na verze našimal.« Tista prešerna, študentovska pesem namesto pisma, pa je tale:

»Se z bukvam usajam
Pa zjala prodajam
Da zjala prodajam
Pa gledam tako.
Še komej se zganem,
se s fant pokosim.
Kaj drugi počnejo,
jaz tud to storim.
Če v vodo poskočjo,
jaz tudi za njim.«

Tako je France živel takrat, ko je bil instruktor v Klinkovströmovem zavodu; odtod vrstica o fantih.

Znano je, da so Prešernovi starši dali vse tri fante od hiše, najprej v vzgojo stricem in starih stricem, potem pa v šole. In tako sta najstarejša dva, France in Jurij, še v početnicah najraje obiskovala svoje strice. — Neko poletje sta koračila od Ljubljane proti Kopanju. Na poti zagledata denarnico in jo pobereta. Kmalu pa prijezdi za njima možak, bil je oskrbnik iz bližnjega gradu. Začne nad fantoma vpiti, če sta »keje vnešla?« Medtem pa so prišli bliže še drugi grajski ljudje. Tedaj jim je France pomolil možnjo z denarju. Vprašali so ga, kaj naj mu dajo za najdenino. France je pokazal na Jurija: »Temule, malemu, dajte, če hočete, ker jih je le on vnašel.« Potem so dali Juriju nekaj malega — najdenega denarja pa je bilo veliko, se ob pripovedi hudeje Lenka: »France pa je bil, da nikoli od nobenega ni kaj pogeval. Jurij v temi bratu ni bil podoben, je rekel, ene krajcerje so mi dali, ne veliko.« — C. Z.

DRAGULJ SHWE DAGON

Ljudje v primerjavi z Budino nogo

(Nadaljevanje)

Stopnice, ki peljejo do vnožja Shwe Dagona so napravljene iz velikih kamnitih plošč. Na obeh straneh se vrsti množica majhnih prodajal in stojnic, kjer najdeš prav vse: izdelke podeželskih obrtnikov, torbe iz dežele Shan, skulpture iz tikovine, pletarske izdelke, bakrene gonge; starodavne bakrene uteži, ki so služile za tehtanje opija, glasbene instrumente, flavte, podolgovate ozke bobne, Budine kipe iz alabastra, obarvane osvežujoče prijače, slaščice, cvetje, majhne papirnate sončnike, ljubko okrašene in nagubane in končno svežnje zlatih listov, ki so jih lepili na površino pagode. Pod temi orjaškimi arkadami je bilo prijetno hladno. Ščitila jih je streha iz opek, ki so se prekrivale kot luske ogromne kače. Po dolgem in ravnodušnem vzpenjanju nas je presenetila silovita vročina in slepeča svetloba, ki je vladala na zgornji ploščadi. Za seboj smo imeli nič manj kot 175 stopnic. Vendar te niso tako majhne kot jih poznamo pri nas!

Sedaj, ko smo dosegli vnožje pagode, dvigamo glavo in skušamo opaziti vrh tega nenavadnega spomenika, Sonce, ki se odbija na njegovih stenah, ne pustí, da bi ga kljub temnim očalom dolgo opazovali. Pogled se ponižno vrne k neštetim majhnim svetiščem, ki obdajajo pagodo. In potem dalje na široko okroglo cesto, tlakovano s kamnitimi ploščami iz belega marmorja. Ob njej so v koncentričnih krogih razporejeni »chinthas« ali burmanski levi ter »tazaungs«. Ti zadnji so zavetišča z več stregami, okrašenimi s čipkami iz kovanega ali rezanega železa. Pod svojo streho so sprejela kipe sedečega Bude, ki se z desno roko dotika zemlje pri kolenu. Njegova drža je sveta in simbolizira njegovo osvojitve Zemlje, razmišljanje pod svetim drevesom Boddh-Gaya in zmago nad silami Zla. Vse polno je teh kipov Bude iz alabastra, bakra ali celo opek, pokritih z ometom iz marmorne sipe in krede.

V nekaterih »tazaungih« pa so zaprte podobe stoječega Bude, ki pridiga. V drugih spet podobe Modreca, ležečega na desnem boku ali sedečega, s prekrizanimi rokami v naročju, v stanju globokega razmišljanja. Številni kipi so pobarvani rdeče, zlato ali črno, drugi pa so popolnoma prekriti z zlatimi lističi, ki so jih zvesti romarji dolga stoletja pobožno lepili nanje. Manj častiljive in cenjene kamnite podobe se zde zapuščene, dež je pustil na njih svoje sledove ali celo popolnoma spral barvo. Tu pa tam stoje zavetišča za romarje — imenujejo jih »zayatse« — ki svojim vdanim prišlekom nudijo mesto za počitek, spanje. Sele tu si lahko nekoliko opomorejo od ognjenega sonca, ki neusmiljeno bolšči v zamaknjeno množico pod seboj.

DRAGULJ SHWE DAGON

Tukaj ima vsaka zgradba svojo lastno zgodovino, vsak spomenik, vsak kip, vsak kamen, ki se je vgnezdil na ploščadi pred Shwe Dagonom. Pravi muzej. Pred menoj je kotel Thwe-

zekan, »krvavi kotel«, kot ga je imenoval veliki vladar Anurudda. Po zmagi nad Moni je v njem umil svoj okrvavljeni meč, s katerim je ubijal sovražnike; potem je tu še sveti vodnjak, v katerem so umili osem Budinih las, preden so jih shranili v primitivno pagodo; tamle je sveto drevo — pippal, ki je zrastle iz poganjka prav tako svetega drevesa Boddh-Gaya; in tu je še bakreni zvon, težak štirideset ton, kitajski temelj in nekaj grobov angleških vojakov, ki so padli v napadu na pagodo leta 1852. In še in še... Potrebna bi bila zajetna knjiga, da bi v njej našli mesto vsi spomeniki, ki obdajajo ploščad pod Shwe Dagonom in legende o njih.

POKRIVA JO TRIDESET TON ZLATA

Spomeniki se stiskajo drug k drugemu. Njihove popolnoma različne oblike, pozlačene, posrebrne ali enostavne — pobeljene, njihovi vrhovi, ki se često mešajo z električnimi drogovi in žicami, ki presegajo nebo, vogali in nadzidki, po katerih se sprehajajo golobi, vse to predstavlja nekakšen potreben prehod med živahnim utripom mesta in mirom, v katerega je zavito pagodno telo. Ta se v nekaj krivinah dviga do višine 106 metrov. En sam vrtočlav vzpon zlata.

Na njenem temelju, katerega obseg meri 426 metrov, stoji 64 majhnih pagod, prav tako pokritih z zlatom. Kakor otroci so, ki se stiskajo k materi. Tudi podobni so ji na moč. Njihova »mati«, veličastna pagoda Shwe Dagon, je sestavljena iz več teras (na prvi, ki je visoka pet metrov, stoji manjše pagode), njeno telo, ki ima obliko orjaškega zvona, pa nosi na svojem vrhu zlato kroglo, posuto z diamanti. Pravijo ji »Seinbu«. Vsa ogromna masa, zgrajena iz 400 tisoč kubičnih metrov kamenja, je popolnoma prekrita s čistim zlatom. Na nekaterih mestih so zlati listi debeli celo trideset centimetrov, drugod manj. Težo zlata, ki danes pokriva pagodo, cenijo na trideset ton, toda nihče točno ne ve, koliko zlatih listov romarji nalepijo vsako leto na njeno površino. Vrh pagode je iz kovanega železa, pozlačen, vanj pa so vdeleni diamanti, rubini in smaragdi.

INDUSTRIJA ZLATIH LISTOV

Vrh tehta 1250 kilogramov. V premeru meri 25 centimetrov, vanj pa je vdelenih blizu pet tisoč diamantov in 1500 drugih dragih kamnov. Del pagode nekoliko pod vrhom, ki mu pravijo Hti, je okrašen s tisoč zlatimi in 420 srebrnimi zvončki, ki jih veter neprestano vznemirja. Clovek si težko predstavlja tako razkošje in bogastvo: skoraj nemogoče pa je ugotoviti vsaj približno število mož, ki so pod skrbnim očesom mnenihov ustvarili takšen spomenik. Oskrbovati ga, je naloga menihov in devetih odborov, ki jih voli budistična skupnost v Rangunu. Vsak odbor skrbi po tri zaporedne mesece za pagodo in vse, kar spada k njej: zemljo, samostane, šole in ostale zgradbe. Te odbore nadzoruje in

jim daje vsa potrebna navodila skupina višjih opatov iz vseh najvažnejših rangunskih samostanov. Pomagata jim dva stalna fajnika.

Razen tega prinašajo številna verska in kulturna društva pagodi pomoč v obliki subvencij, daril (umetniška dela, knjižnice, električne napeljave, hrano za menihe, ki skrbijo za Shwe Dagon, cvetje za oltarje itd.). Prav tako priskočijo na pomoč ob praznikih, ki jih ni malo. Glavni — šest jih je — so namenjeni spominu različnih dogodkov iz Budinega življenja. In končno je tu še burmansko novo leto in postni obredi.

V prazničnih dneh kapele in spomenike skrbno očistijo ter bogato okrasijo s cvetjem in vencí. Tisoče prižganih sveč in pisanih fluorescenčnih svetilk osvetljuje pobožne romarje in menihe v rumenih oblačilih, ki z dolgimi koraki merijo galerijo ob vnožju pagode. Kot kazalci so, ki se počasi pomikajo po številčnici ure. Vsak romar si mora potem kupiti zavitek desetih zlatih listov, ki jih lahko sam nalepi na telo pagode z razredčenim lakom, ki ga kupi v posebni prodajalni. To natančno delo pa opravijo običajno zanj specializirani delavci. Ločiti droben listič od njegove papirnate podlage in ga položiti na pravo mesto, ni enostavno delo. Te zlate liste izdelujejo v vaseh, kjer jim je to edini vir zaslužka. Surovo zlato ročno obdelujejo na marmorni plošči, ga sploščijo v vedno tanjše in tanjše liste, pri tem pa uporabljajo najprej broqasto kladivo in nato še kladivec iz slonovine.

Tako obdelani listi, ki niso nikoli debelejši od nekaj stotink milimetra, imajo obliko četverkotnika z dvanajst centimetrov dolgimi stranicami. Položeni so drug na drugega, vmes pa je list papirja. Treba jih je samo še povezati v svežnje in že bodo naprodaj na velikem stopnišču, ki vodi k pagodi. Romarji se bodo spet dolge dneve drenjali zanje. S temi zlatimi listi oskrbujejo tudi »trge« ob drugih pagodah in burmanskih spomenikih, ki so prav tako veliki in mogočni kot znamenita Shwe Dagon. Nekateri ležeči kipi Bude, ki so ometani in na katere romarji prav tako lepijo zlate liste, so dolgi tudi do šestdeset metrov.

TO JE SIMBOL...

Burma, dežela s tako nestabilnimi tlemi, je izpostajena pogostim potresom. Spomeniki trpijo. Tudi čudovito delo človeških rok — mogočna pagoda Shwe Dagon kljubuje zobu časa. V petih stoletjih — osem potresov. Vsak je bolj ali manj poškodoval njeno strukturo. Toda vsakič so Shwe Dagon popravili, polepšali... Veličastni spomenik, plod globoke vere burmanskega ljudstva, bleščeča priča vdanosti človeštva Cloveku, ki je znal povedati, zakaj živi in kako naj živi, edinstven poklon Budi... To je Shwe Dagon. Visoko v nebo Ranguna dviga ponosno svojo ogromno pojavo. To je simbol človeških naporov za čistimi ideali, simbol enotnosti med človekom in Naravo, poslanica vesoljnega miru in poziv na dvoboj s politično togostjo in neizkušeno, ki trga in razdvaja Burmo...

TONČI JALEN

Poznavalce filmske umetnosti, posebno jugoslovanske, je nemalo presenetila odločitev žirije puljskega festivala, ki je podelila lani zlato areno filmu Službeni položaj. Morda pa ta gesta niti ni presenečenje, mogoče je samo še en jasen dokaz težkega stanja jugoslovanskega filma? Zlato areno je namreč prejel neke vrste plagiat.

Režiser Fadil Hadžić je že v preteklosti pokazal, da v pomanjkanju lastne ustvarjalnosti, skuša posnemati druge in tako doseči komercialen uspeh. To hotenje smo lahko opazili že v filmu Ali je umrl dober človek?, ki je slaba imitacija Tatijevih filmov, nato v filmu Desant na Drvar, ki je nastal takoj po uspehu Bulajićeve Kozare in seveda najbolj očitno v filmu Službeni položaj, ki celo povprečnega gledalca takoj opomni na podobnost z znanim Bauerjevim filmom Iz oči v oči.

Službeni položaj ne dosega filma Iz oči v oči in je verjetno dobil zlato areno samo zato, ker je menda spregovoril o nečem sodobnem, ki pa žal niti ni tako sodobno. Službeni položaj bi se lahko imenoval tudi Zgodba o pridnem Janezku in porednem Mihcu, saj s tipičnim črno — belim risanjem oseb izgleda kot pravljica za otroke, ne pa zgodba iz življenja nekih svobodnih, samostojnih in odraslih ljudi.

Dogajanje je postavljeno v neko tovarno, kjer si nasprotujeta pridni Janezek (v tem primeru novi direktor) in poredni Mihec (v osebi komercialnega direktorja). Novi direktor je naiven, pošten in verjame, da so vsi ljudje dobri, komercialni direktor pa je njegovo tako nasprotje, da se nehote vprašamo, kako bi tak

Prizor iz jugoslovanskega filma Službeni položaj

Službeni položaj ali položaj našega filma

špekulant, tat, izsiljevalec in zapeljivec v demokratični družbi, posebno pa v socialistični, prišel na tak položaj.

Nastopa še predsednica delavskega sveta, ki je utelešena pravica in seveda delavci, ki pa so prikazani kot dobri ljudje, ki so pošteni in vestni, radi delajo in se seveda bore za napredek, ostalo jih pa ne zanima. Tipična »uravnalovka« in popredmetenje človeka torej.

Ko postane v podjetju vse narobe, je seveda zavoljo božjega miru treba izgnati krivca, s tem pa seveda izgnati vse zlo in nepravilnosti, ki so seveda utelešene v njem. Toda popredmeteni ljudje ga ne morejo pregnati sami. Pojaviti se mora deus ex machina v podobi šoferja in s kavbojskim udarcem, kakršne smo spoznali že v Winetouju, rešiti čast podjetja, ki ga lastniki — delavci niso mogli rešiti.

Pomislimo: Ali je pri nas res tako? Ali so res delavci, s katerimi se neki vodilni nepridiprav igra kot mačka z mišjo, dobri ljudje? Ali niso navadni strahopetci — mezdni zaslužkarji, ki se boje, da jim bo lastnik odpovedal službo, čeprav tega lastnika sploh ni? Ali mora naš delavec res uporabiti pesti, da lahko doseže svoje pravice, ali ne more tega storiti na demokratičen način.

Menim, da smo prišli vsi do zaključka, da pri nas le ni tako, da so samoupravni organi v večini primerov drugačni kot jih vidimo v filmu, da je problematika Službenega položaja precej privlačna za lase in kot taka nesprijemljiva niti kot lepa pravljica o našem socialističnem sistemu.

Bodimo si edini, da ne potrebujemo pravljic o našem sistemu, o našem delu, o nas vseh. Pogledimo si v oči, saj nismo eni črni in eni beli, saj se ne delimo na poredne Mihce in pridne Janezke, vsi imamo svoje dobre in slabe lastnosti — vsi smo ljudje, ne pa črno bele pravljicne prikazni. Vsi smo krivi za slabosti, ki se

dogajajo, vsi smo kolektivno odgovorni in naša dolžnost je, da to priznamo tudi takrat, ko smo zaradi svoje malomarnosti pustili, da je nekdo napravil nepravilnost, ne pa, da mečemo blato in gnoj samo nanj.

Današnje stanje jugoslovanske filmske produkcije se vidi prav v filmu Službeni položaj. Neurejene razmere v naši umetnosti, posebno pa še v filmski, pogojujejo tudi filme, ki v zadnjem času nastajajo pri nas. Sodobna tema je še vedno tabu za večino ustvarjalcev, seveda sodobna tema v pravem pomenu besede, ne pa burke in pravljice, ki se menda gode danes in jih kažejo v naših kinematografih. Dobro obravnavanje sodobne teme, ki nakazuje družbeni problem, ki nam je vsem bližin in ga vsaj skuša konstruktivno razreševati je redkost, ki jo skorajda ne srečamo. Morda lahko to rečemo le za Babičevo Veselico, za Bauerjev iz oči v oči in morda še za kakšnega.

V taki situaciji se večina ustvarjalcev nujno zateka nazaj in išče teme v narodnoosvobodilni borbi in ljudski revoluciji. To vračanje se vleče že v nedogled in se vse bolj pridi, saj kar je bilo bistvenega, je bilo že povedanega v filmih kot so Kozara, Balada o trobenti in oblaku, Skozi vejevje v nebo, Sam in drugi, ostalo je le še ponavljanje, vesterniziranje partizanske tematike (Kapetan Leši in podobni filmi) in snemanje pravljic za otroke. Minilo je dvajset let po revoluciji. Narodnoosvobodilna borba je danes že začela postajati legenda, spomin na najslavnejše dni našega naroda, zgodovinska resnica, ki bo ostala večna. Narodnoosvobodilna borba danes ne more in ne sme biti več sodobna tema. V dvajsetih letih smo zrastle popolnoma novi ljudje, vzgojeni v socializmu, vojna je le nejasen spomin na otroška leta. Spregovoriti moramo o tej novi generaciji, ki nastopa svojo pot, spregovoriti moramo o svojih problemih, o nas kot ljudeh v pravem pomenu besede.

Če bo hotel sodobni jugoslovanski igrani film najti to pot, bo moral s svojega širokega megalomanskega tira zapeljati na tračnice kratkometražnega filma in videti, kako je kratkometražni film (to je dokazal zadnji beograjski festival) že našel pravo pot. Upajmo, da jo bo tudi jugoslovanski celovečerni igrani film kmalu našel, saj bi jo že moral!

Filmi, ki so na sporedu

Ta teden se bo začel s premiero francoskega velofilma Slavne ljubezni. V tem zanimivem omnibusu, ki je vsekakor vreden ogleda, bomo videli celo vrsto znanih francoskih in italijanskih filmskih igralcev z Brigitte Bardot na čelu.

Otroci bodo veseli filma Zivali, ki bo prvič predvajani v nedeljo dopoldne in v katerem jih bodo francoski snemalci popeljali v živalski svet.

V nedeljo zvečer bo na sporedu jugoslovanski film Službeni položaj.

Na sporedu bodo tudi reprizni filmi: simpatični vestern Rio Bravo, ameriška filmska epopeja Alamo, »neuničljiva« Prodanjalka vijolic, ameriški vojni film Oko za oko, vestern Krvnik iz Nevade in znana ekranizacija pravkar izdane Williamsovega romana Rimska pomlad gospe Stone.

Ko je Meister odkorakal proti vratom, je z rokavom potegnil po cilindru. »Še obžalovali boste te besede, polkovnik. Mene osebno pa taka prenapetost sodba prav nič ne prizadene«. Pogledal je uro. »Pet minut do ene...«

Nal na mizi je pozabil svojo palico. Blis jo je vzel v roko. Ročaj ni bil povsem pritrjen. Blis ga je nekoliko zasul in potegnil iz palice precej dolgo klino iz jekla.

»Palica z mečem, Mr. Meister! — Kaže, da ste se dobro pripravili,« je dejal posmehljivo.

Meister ga je samo prezirljivo pogledal, ko je odhajal iz sobe. Komaj se je zavedal, da je zapustil predsednikovo sobo, kajti po hodniku je šel kot v snu in nato na cesto. Saj ni bilo mogoče! Čarovnik spet v Londonu? Zgodilo se je strahotno čudo. Vse zgodbe, iz katerih se je norčeval, so bile torej resnične! Henrik Artur Milton je bil tu, v tem ogromnem mestu! Lahko bi bil ta ali oni človek. Zalotil se je pri tem, da je na poti iz Scotland Yarda do avtomobila pogledal vsakega človeka, ki ga je srečal.

»Ali ni kaj v redu, Maurice?« je s strahom vprašala Mary, ko mu je hitela nasproti.

»Ni v redu?« Njegov glas je bil hripav in neparaven, njegove oči so imele čuden, steklen sijaj. »Ni v redu? Ah, ne — vse je v redu! — Zakaj? Kaj pa naj bi ne bilo v redu?«

Medtem ko je govoril, se je ogledoval na vse strani. Kdo je bil tisti možak, ki mu je prihajal nasproti in tako brezbrizno vihtel svojo palico? Lahko bi bil tudi Čarovnik? Pa cestni prodajalec tamle, ki nosi pred seboj zabojček z vžigalicami in gumbi? Star, zamazan mož — ali ni bila to preobleka, pod katero se je Čarovnik najraje in najbolj skrival? Blis? Kje ga je

čas ni svoje grehote navade nič več skrival. Ponjuhal je ščepec belega lesketajočega se praska, si otrl obraz z robcem in v nekaj sekundah se je smejal sam sebi — čisto drug človek. Že večkrat se je čudila vplivu strupa, vendar ni vedela, da je moral vsak dan povečevati, količino, če je hotel doseči zeleni uspeh in bližal se je dan, ko bo kot suženj kleče plazil pred praskom, o katerem je zdaj še mislil, da mu je služabnik.

»Ha. Wembury mi je grozil!« Glas se mu je spremenil, Maurice Meister je bil spet samozavestni advokat. »Revše! Grozil je kraljevemu kazenskemu branilcu!«

»Maurice, Alan vam prav gotovo ni grozil!« Odločno je pokimal in ji že hotel povedati vzrok, pa se je o pravem času še premislil. Celo v tako sijajnem razpoloženju ni hotel načeti pogovora o Gwendi Miltonovi.

»Seveda se nisem dosti zmenil za to, saj se človek počasi navadi občeovati s takimi kreaturami. Sicer pa, Mary, povprašal sem in zvedel, da se Johnny ni udeležil upora v kaznilnici.«

Bila mu je hvaležna za to vest, o katere resničnosti ni niti trenutek dvomila. Mary ni vedela, da Scotland Yard ni bil vpoučen o uporu. Toda kadar je bil Meister pod vplivom mamila, je lagal, ker mu je laž ugajala: to je bila posledica in znak mamila.

»Ne, nič ni zapleten v to zadevo. Vodja upora je bil — no, ime sem pozabil, pa saj je vseeno. Pa tudi o vplomu v vaše stanovanje, dragica, sem razmišljal.« Obrnil se je k nji, njegov obraz je bil čisto spremenjen, mamilo ga je popolnoma predrugačilo: spet je bil stari, gostobesedni in brezskrbni Meister, kakor ga je poznala zmeraj.

lasti pravico norčevati se iz samega sebe. Njegovo obnašanje proti komisarju je bilo le toliko spoštljivo, kolikor je to prislojalo starejšemu možu, ki pa mu je sicer enakopraven.

Obstal je pri vratih. »Ali bom napoti?«

»Le pojdite z nami!« je dejal smehljaje komisar.

»Ubogi, stari Prideaux!« Žalostno je zmajal z glavo. »Človek, prav na duši mi leži, da so ga obesili v predmestju. Na Newgate leži neka častitljivost in prav zgodovinsko vrednost ima, če je kdo obešen v Tyburnu. Želel bi, da ne bi vedel toliko o kriminologiji! Ali ste si že kdaj ogledali Wemburyjeva ušesa?« Opisal je te priveske Alana, ki je bil v hudi zadregi, kakor to delajo klovni ali cirkuški izklicatelji: »Tipično uho zločinca! V zvezi s širokimi ličnicami nam kaže strašnega zločinca! Ali ste že kdaj morili?«

»Se ne,« je godrnjal Alan.

Lomond je končno zavil svojo cigareto, ko je zaklical komisar, ki je doslej mirno čakal: »Doktor, nekoliko bi rad pokramljal z vami!«

»O kaki ženski?« je vprašal Lomond, ne da bi ga pogledal.

»Kako, za vraga, pa ste to uganili?« se je čudil komisar.

»Saj nisem uganil, ampak vedel. Vi ste kot radio — kot skoro vsi ljudje. Jaz pa sem zelo dovteten. To je telepatija, živalska lastnost, ki tiči v meni.«

Blis je poslušal, njegove ustnice so drgetale v porogljivem smehu. »Živalska?« je godrnjal. Misli sem vedno, da je telepatija znak razuma. Tako vsaj mislijo v Ameriki.«

»V Ameriki mislijo marsikaj, kar ni res. Telepatija ni drugega kot živalski nagon, ki ga

22

Čarovnik

neki videl? Nekje... tudi njegov glas se mu je zdel znan. Krčevito je razmišljal, da bi se domislil. Tudi šoferja je pogledal z nezaupanjem. Ne, ta je prekrepek za Čarovnika...

»Kaj se je vendar zgodilo, Meister?«

Pogledal jo je s praznim pogledom. »O, Mary!« je vzkliknil. »Seveda, domov morava!« Stopil je za njo v voz in se z globokim vzdihom spustil na mehke blazine.

»Ali naj se peljeva v Deptford nazaj, Meister?«

»Da — v Deptford!« Dala je naročilo šoferju. »Ali je bilo kaj strašnega, Maurice?«

Ne, ljuba moja!« Vzravnil se je na sedežu. Strašno?... Ne, samo laž, nič drugega! Poskušali so, da bi me prestrašili... Maurice Meistra prestrašiti!« Njegov smeh je zvenel hripavo, skoro napol blazno. »Mislili so, da me bodo zmedli. Saj veste, kakšni so takile policijski komisarji... odpuščeni častniki iz armade... pa se morajo delati, da razumejo svoj posel, da se obdržijo v službi.« Njegov obraz se je spremenil. »Tisti Blis je bil tudi tam — tisti, ki ste mi o njem že pripovedovali. Ne vem, kam z njim, Mary? Ali vam je vaš — ali vam je Wembury kaj pripovedoval o njem?«

»Ne, Maurice, nič, vem le to, kar sem vam že povedala.«

»Blis!« je mrmral. »Se nikoli nisem videl detektiva z brado! Prej so nosili brade, da, takrat je bila to moda, zdaj pa je vse gladko obrito. Iz Amerike prihaja. Ali ste videli Hackitta?«

Pokimala je. »Prišel je deset minut pred vami iz poslopja in se odpeljal s tramvajem.«

Globoko je vzdihnil. »Rad bi ga videl. Kdove, o čem so ga spraševali? Zdaj mi je seveda jasno, povabili so ga zaradi povsem druge zadeve. Ti tiči so zvit! Nikoli ne veš, kaj hočejo. Niti trohice resničnosti ni v njih.«

Poisikal je v žepu malo zlato dozo in Mary se je naredila kot da ne vidi nič. Uganila je, kakšno dražilo uporabljala Meister, kajti zadnje

»V Malpas Mansions nikakor ne morete več ostati, ne morem dovoliti tega. Johnny bi mi nikoli ne odpustil, če bi se vam kaj pripetilo.«

»Kam pa naj grem, Maurice?«

Nasmehnil se je: »V mojo hišo se preselite! Dal bom preurediti sobico in razsvetljava. Saj si tudi lahko najamete kako deklo za postrežbo.«

Že medtem, ko je govoril, je zmajevala z glavo: »To ni mogoče,« je izjavila mirno. »Vlom me ne vznemirja prav nič in prepričana sem, da mi nihče ne bo storil nič žalega. Ostala bom v Malpas Mansions in če me bo strah, si bom vzela opremljeno sobo.«

»Moja ljuba Mary,« je dejal očitačoče.

»Trdno sem odločena, Maurice,« je dejala in zdelo se je, da se je uklonil njenemu odločnemu tonu.

»Prav! Kakor želite. Saj seveda nisem hotel, da bi se vselili v moje samsko stanovanje, ker bi ga popolnoma preuredil. Toda če nočete počastiti moje skromne kočice, morate pač ukrepati po svoji glavi.«

Ko sta se bližala New Crossu, se je prebudil iz svojih sanj in vprašal: »Rad bi vedel, koga zdajle devaja na natezalnico.«

Ni ga takoj razumela. »Mislite na Scotland Yard?«

»Da, ne vem, kaj bi dal, če bi vedel, kaj se godi v tem hipu v sobi C 2 in kdo je nesrečnež, ki je pred inkvizicijo.«

24

Dr. Lomonda bi komaj lahko imenovali nesrečneža in veselega komisarja vse prej kot inkvizitorja. Polkovnik Walford je bil trenutno zelo zgovoren, stari zdravnik pa je le prisluškoval, si zvijal po stari navadi svojo cigareto in nič ni kazalo, da ga pogovor kdove kaj zanima.

Lomond je imel mnogo prijetnih lastnosti in suhotni humor svojega naroda. Vesel je bil in zabaven in izpričeval samozavest moža, ki si je svojega znanja toliko gvest, da si lahko

ja zadušil razum. Kaj pa naj počnem s tisto damo?«

»Rad bi, da bi poizvedeli kaj o njenem možu,« je pripomnil Walford in zdravnik je pomežiknil. »Ali mislite, da kaj ve o njem? Ali žene sploh vedo kaj o svojih možeh?«

»Nisem popolnoma prepričan, da je res njen mož,« je odvrnil Blis.

Dr. Lomond se je porogljivo zasmejal. »O, nekaj bo pa le vedela. Prav gotovo to, če je njen mož obenem tudi mož kake druge. Kdo pa je ta ženska?«

Komisar se je obrnil k Wemburyju. »Kako pa je njeno pravo ime? Cora Ann Milton — rojena pa je Cora Ann Barfield.« Lomond je naglo dvignil glavo: Barfield — Cora Ann? Cora Ann! To je pa res zanimivo!«

»Kako to?«

»Pred nekaj meseci sem slišal mnogo o Cori Ann,« je dejal doktor in si prižgal cigareto.

»Mene pač ne potrebujete, kajne, Sir? Imam opraviti nekaj važnega!« Blis je krenil k vratom. »Doktor, to je zadeva za vas. Možak z vašim znanjem ga bo ujel v enem tednu.«

»Ne bi rekel!« je dejal zdravnik in mirno vlekel svojo cigareto. Njegov smeh je zasledoval Blisa prav na hodnik.

Zdaj je komisar doktorju razložil policijsko zgodbo Čarovnika. Komisar je odprl mapo z listinami.

»Zgodba tega človeka je zelo svojevrstna in vas bo kot antropologa gotovo zanimala. Predvsem ga nikoli nismo mogli prijeti. Mož je morilec. Kolikor vemo, ni pri nobenem umoru, katerih ga dolžimo, zaslužil niti beliča. Precej natančno vemo, da je bil med vojno častnik pri letalstvu — zelo samosvoji mož, ki je imel samo enega prijatelja. Tega mladega moža so kasneje na podlagi napačno utemeljene obtožbe njegovega polkovnika ustrelili zaradi strahopetnosti.«

RADIJSKI SPORED

VELJA OD 20. FEBRUARJA DO 26. FEBRUARJA 1965

Poročila poslušajte vsak dan ob 5.15, 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30. — Ob nedeljah pa ob 6.05, 7., 9., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30.

SOBOTA — 20. februarja

8.05 Poje Akademski oktet — 8.25 Zabavne melodije — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.25 Gojenci glasbenih šol vam igrajo — 9.45 Četrte ure s pevcem Markom Novoselom — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Cez hrib in dol — 12.30 Maurizio Pollini izvaja Chopina — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Prizori iz opere »Gorenjski slavček« — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Pojeta ženski zbor »Svoboda« iz Laškega — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Pesmi in plesi narodov Jugoslavije — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Izložbeno okno — 18.45 S. knjižnega trga — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 V soboto zvečer — 21.00 Zaplešite z nami — 22.10 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Za prijeten konec tedna

NEDELJA — 21. februarja

6.00 Dobro jutro — 6.30 Napotki za turiste — 7.40 Pogovor s poslušalci — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.30 Iz albuma skladb za mladino — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - I. — 10.00 Se pomnite tovariši — 10.30 Pesmi borbe in dela — 10.40 Naš nedeljski koncert lahke in zabavne glasbe — 11.40 Nedeljska reportaža — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - II. — 13.30 Za našo vas — 13.50 Na kmečki peči — 14.00 Danes popoldne — 16.00 Humoreska tega tedna — 17.05 Majhen operni koncert — 17.30 Radijska igra — 18.38 Izbrane koncertne melodije — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Naš nedeljski sestanek — 21.30 Iz slovenske simfonične glasbe — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Večer komorne glasbe skladatelja Iva Petrića

PONEDELJEK — 22. febr.

8.05 Jutranji zabavni zvoki — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.10 Zaplešimo in zapojmo — 9.25 Iz narodne skrinje — 9.45 Igrajo vam tuje pihalne godbe — 10.15 Pisan orkestralni intermezzo — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Cez hrib in dol — 12.30 Dva solista — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Iz treh oper Giacomina Puccinija — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.40 Godala in zabavni zbori — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Glasbena križanka — 18.00 Aktualnosti

doma in v svetu — 18.35 Zvočni razgledi — 18.45 Pota sodobne medicine — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Nocoj ob 20.00 — 20.40 Lepe melodije z orkestrom Roger Williams — 21.00 Večer žrnskih duhovnih in delovnih pesmi — 22.10 S popevkami po svetu — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Jazz orkestri vam igrajo

TOREK — 23. februarja

8.05 Ansambel »Dobri znanci« in trio Slavka Avsenika — 8.25 Od melodije do melodije — 8.35 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Uvertura in drugi odlomki iz Bloekove opere — 9.45 Četrte ure z orkestrom Cugat — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Baritonist Jože Cerne poje slovenske narodne — 12.30 Iz koncertov in simfonij — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Pet minut za novo pesmico — 15.10 V torek na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.00 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Predstavljamo vam jugoslovanske ansamble zabavne glasbe — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Majhen recital sopranistke Nade Vidmarjeve — 20.20 Radijska igra — 21.20 Sernadni večer — 22.10 Glasbena medigra — 22.15 Skupni program JRT — 23.05 Nočni koncert z deli jugoslovanskih skladateljev

SREDA — 24. februarja

8.05 Glasbena matineja — 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.10 Domače pesmi in napevi — 9.45 Pianist Gabriel Devetak igra — 10.15 Melodije za razvedrilo — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Opoldanski domači pešmele — 12.30 Arije iz oper — 13.30 Priporočajo vam — 14.00 Radijska šola za srednjo stopnjo — 14.35 Kaj in kako pojo otroci pri nas in po svetu — 15.30 Slovenske narodne — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Glasba iz novega sveta — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Iz fonoteke radia Koper — 18.45 Naš razgovor — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 koncert zboru KUD »Kosta Abrašević« — 20.20 Tako pojo in igrajo v Pragi — 20.40 Falstaff — opera — 22.10 Plesni zvoki — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Jazz a plošč

CETRTEK — 25. februarja

8.05 Jutranji zabavni zvoki — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Glasbena pravljica — 9.45 Slovenske narodne v priredbi Avgusta Stanke — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Pred domačo hišo — 12.30 Orkestralni pasteli — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Ansambelski prizori iz popularnih oper — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Pihalna godba JLA — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Turistična oddaja — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Odskočna deska — 18.45 Jezikovni pogovori — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Četrtekov večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Večer umetniške besede — 21.40 Glasbeni nokturno — 22.10 S. popevkami po kontinentih — 23.05 Glasba Zoltana Kodalyja na lanskem festivalu

PETEK — 26. februarja

8.05 Pesmi in plesi naše domovine — 8.35 Za vsakogar nekaj — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Pihalna godba velške garde — 9.35 Pet minut za novo pesmico — 10.15 Komorni zbor RTV Ljubljana poje pesmi slovenskih skladateljev — 10.35 Novo na knjižni polici — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Domače pesmi in napevi — 12.30 Prijubljeni odlomki iz jugoslovanskih oper — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Variacije na razne instrumente — 15.25 Napotki za turiste — 15.30 Narodna glasba z otoka Haiti — 15.45 Novo v znanosti — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Petkov simfonični koncert — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Revija naših pevcev zabavne glasbe — 18.45 Kulturna kronika — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Zvočni mozaik — 20.30 Tedenski zunanje-politični pregled — 20.40 Slovenska klavirska glasba — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.10 Za ljubitelje jazz — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Med partiturnami klasikov sodobne glasbe.

K I N O

Kranj »CENTER«

20. februarja amer. film 30 LET SMEHA ob 16. in 18. uri, premiera franc. barv. CS filma SLAVNE LJUBEZNI ob 22. uri

21. februarja premiera franc. filma ZIVALI ob 10. uri, franc. barv. CS film SLAVNE LJUBEZNI ob 13. uri, amer. film 30 LET SMEHA ob 15. in 17. uri, amer. film ANA KARENINA

ob 19. uri, prem. jug. filma SLUŽBENI POLOZAJ ob 21. uri

22. februarja franc. barvni CS film SLAVNE LJUBEZNI ob 16., 18. in 20. uri
23. februarja franc. barvni CS film SLAVNE LJUBEZNI ob 16., 18. in 20. uri

Kranj »STORŽIČ«

21. februarja amer. film ANA KARENINA ob 16. uri, amer. film 30 LET SMEHA ob 18. in 20. uri

22. februarja franc. film ZIVALI ob 16., 18. in 20. uri
23. februarja franc. film ZIVALI ob 16., 18. in 20. uri

Strazišče »SVOBODA«

21. februarja franc. barvni CS film SLAVNE LJUBEZNI ob 15. in 19.20 ital. film TEZKO JE ZIVETI ob 17. uri

Cerkije »KRVAVEC«

20. februarja amer. barvni film RIMSKA POMLAD GOSPE STONE ob 19. uri

21. februarja amer. barvni VV film KRVNIK IZ NEVADE ob 15. in 19. uri, amer. barvni CS film RIMSKA POMLAD GOSPE STONE ob 17. uri

Preddvor

20. februarja amer. film RIO BRAVO ob 19. uri

Kropa

21. februarja amer. barvni CS film ALAMO II. DEL ob 15. in 19.30, špan. barvni film PRODAJALKA VIJOLIC ob 17. uri

Naklo

21. februarja amer. barvni CS film OKO ZA OKO ob 16. in 18.30

Gorje

21. februarja amer. film RIO BRAVO ob 16., 18.30

Jesenice »RADIO«

20. do 21. februarja amer. barvni CS film OTROCI KAPITANA GRANTA

22. februarja angleški barv. film OBOROŽENO ROPANJE

23. do 24. februarja jugoslovanski film NARODNI POSLANEC

25. do 26. februarja amer. barvni CS film ENAJST VETERANOV

Jesenice »PLAVŽ«

20. do 21. februarja jugoslovanski film NARODNI POSLANEC

22. do 23. februarja amer. barvni CS film OTROCI KAPITANA GRANTA

25. do 26. februarja francoski film ARHIMED KROSNJAR

Zirovnica

20. februarja nemški film TOLPA GROZE

21. februarja angleški film ZA PLES MORATA BITI DVA

24. februarja amer. barvni CS film OTROKA KAPITANA GRANTA

Dovje

20. februarja angleški film ZA PLES MORATA BITI DVA

21. februarja nemški film TOLPA GROZE

25. februarja amer. barvni CS film OTROCI KAPITANA GRANTA

Koroška Bela

20. februarja franc. film ARHIMED KROSNJAR

21. februarja ital. film IZ DNEVA V DAN BREZ NADE

22. februarja jugoslovanski film NARODNI POSLANEC

Kranjska gora

20. februarja ital. film IZ DNEVA V DAN BREZ NADE

21. februarja franc. film ARHIMED KROSNJAR

25. februarja jugoslovanski film NARODNI POSLANEC

Podnart

20. februarja franc. film PREHOD PREKO REINE ob 19. uri

21. februarja franc. film PREHOD PREKO REINE ob 17. uri

21. februarja ital. barvni film DUHOVI V RIMU ob 19. uri

25. februarja ital. francoski film TOVARISI ob 19. uri

Radovljica

20. februarja ital. barvni CS film SULEJMAN VELLCASTNI ob 18. uri

20. februarja ital. barvni film STRAHOVI V RIMU ob 20. uri

21. februarja ital. jug. barv. CS film SULEJMAN VELLCASTNI ob 18. in 20. uri

21. februarja ital. barvni film STRAHOVI V RIMU ob 16. uri in 10. uri matineja

23. februarja ital. francoski film TOVARISI ob 19.30

24. februarja ital. francoski film TOVARISI ob 17. in 19.30

25. februarja amer. film RAZBITO OGLEDALO ob 20. uri

26. februarja amer. CS film RAZBITO OGLEDALO ob 18. uri

26. februarja angl. barvni CS film LEV ob 20. uri

gledališče

PRESERNOVO GLEDALIŠČE v Kranju

NEDELJA — 21. februarja ob 10. uri URA PRAVLJIC — 15 program, ob 18. uri za napovedana predstava STANU SE SVOJEGA SPOMNI, TRPI BREZ MIRU — **ODFADE!**

TOREK — 23. februarja ob 16.30 Pregelj: V EMAVS — STANU SE SVOJEGA SPOMNI, TRPI BREZ MIRU — zaključena predstava za dijake šole Lucijana Seljaka

CETRTEK — 25. februarja ob 16. uri za red DIJAŠKI II — Fulda: OGNJENIK

Modri pastirček

Dnji dan sem sklenil, da napišem enkrat zgodbo brez ene same bodice, zgrajeno na kaki znani šali, ki ne napada ne funkcionarjev, ne delovnih kolektivov, ne direktorjev, ne cen, skratka, lahkotno zgodbico, gladko obrito, nedolžno, čisto kot solza pravkar porojenega krokodilčka, proti kateri ne bo mogel nihče in nikdo prigovarjati, kaj šele, da bi zavoljo nje peli telefoni in se razlival žol!

Rečeno, storjeno! Najprej sem pričel iskati šalo, okrog katere bi spletel zaželeno zgodbico. Toda preden sem se podal na lov, sem si še enkrat zabičal: »Fant, le glej, kaj boš izbral za odstre! Dobro si zapomni: nobene bodice, nobene osti, nobene kritike, nobenih zlobnih in satiričnih namenov! Razumes?«

Razumel sem. Prvi vic, ki sem ga staknil, je bil pravi biser. Za mojo storijo kot nalašč, prilegel bi se ji ko fičko Kranjcu. Morda ste ga že slišali:

Upravnik neke ameriške jetnišnice pokliče paznika in ga vpraša: »Kaj pomeni

Kozmonavt se je vrnil s štiri leta trajajoče odprave na Mars in našel doma ženo z dvoletnim otrokom!

»Kaj tako zabodeno gledaš?« ga vpraša žena.

»Toda, saj sem bil štiri leta v veselju!« zajeclja kozmonavt.

»Ti že, jaz pa ne!« se odreže žena.

Slovenci po veselju zaenkrat še ne frčimo, vendar je treba šalo dvakrat prebrati, preden jo lahko pustimo med ljudi! Hm, tale zadeva z ženo in nezakonskim otrokom je sumljiva! Marsikdo si bo mislil, da se spet zaletavam v neurenost te plati našega življenja, v ostanke ženske neenakopravnosti in njene nezaščitenosti!!! Na robu obupa sem poskusil s četrtim vicem:

Pripoveduje neki zdravnik: »Imel sem pacienta, ki bi moral zaradi sinusov brez-pogojno odpotovati na morje, na dalmatinsko sonce, toda njegov standard mu tega ni dovoljeval. Odločil sem se, da ga

paši kot vsi njegovi tovariši iz lesa rezljal voličke in te ličke, pa piščalke in druge igračke; toda ni jih izrezoval zato, da bi se z njimi igral, temveč jih je zasoljeno prodajal domačim in tujim turistom, malo za dinarje, še rajši za devize. Ker je za vsako živalco, ki jo je stavil na prodaj, vedel povedati kako krepko, so kupci rade volje segali v žep in med gromkim smehom odklanjali drobiži, ki jim ga je hotel vrniti. Tako si je pastirček lahko kmalu izpolnil svojo veliko željo: kupil si je prvovrstni tranzistor, da mu na paši ne bi bilo prehudo dolgčas. Bil je ganljiv prizor, ko je vsako jutro gnal čredo skozi vas in je z desnega roga ponosno krave vodnice bingljaj na ves zvočnik vključen sprejemnik in se je med mukanjem lačne živine ubrano mešalo mi-javkanje kakih Beatlesov ali rjovenje kakega Modugna. Še lepše je bilo videti čredo na povratku s planine, ko je za gorami zahajalo sonce in se je s pozvanjem kravjih zvoncev ter glasovi večernega zvona tepel hripavi reporterjev glas: »Zambata vodi žogo po desnem krilu, prebija se v kazenski prostor, podaja Kobeščaku, nevarna situacija, topovski strel in... goooool!!!!«

O tem pastirčku je slišal tudi direktor nekega podjetja s turističnimi spominki, ki kar ni mogel prenesti, da mu takle smrkavec hodi v zelje in mu dela nelojalno konkurenco. Dal je poklicati pastirčka k sebi.

Pa mu je rekel direktor: »Slišal sem, da si podjeten in prebrisan kot malokdo. Če mi prav odgovoriš na tri vprašanja, ki ti jih zastavim, te vzamem v kooperacijo in boš lahko izdeloval svoje bikce in konjčke serijsko. Toda dobro si zapomni: če pa na moja vprašanja ne boš znal odgovoriti, se boš moral odpovedati prodajanju svojih igračk in boš turistom poslej ponujal le izdelke našega podjetja. Velja?«

Pa je vprašal pastirček: »Katera so tista tri vprašanja?«

Direktor je rekel: »Prvo se glasi: Koliko je v našem podjetju nesposobnih ljudi?«

Pastirček je takoj odgovoril: »Tovariš direktor, povejte mi, koliko ljudi je dobilo službo po vašem posredovanju in protekciji in potem vam lahko natanko povem, koliko je v vašem podjetju nesposobnih ljudi!«

Direktor je napravil kisel obraz in rekel dalje: »Drugo vprašanje se glasi: Koliko bo imelo naše podjetje ob letu dobička?«

Modri pastirček je odgovoril: »Tovariš direktor, natanko toliko, kolikor bo moja krava Liska ob letu povrgla žrebet!«

Direktor se je nakremžil in postavil zadnje vprašanje: »Če je tako, pa mi povej še to: kdaj bodo za naše podjetje nastopili boljši časi?«

Pastirček se je namuznil in odgovoril: »Tovariš direktor, preden bi vam odgovoril na to vprašanje, mi povejte le eno: čez koliko let greste v penzijo? Če mi to poveste, mi na vaše vprašanje ne bo težko odgovoriti!«

Direktorju je planila kri v glavo in je pri priči vrgel pastirčka iz pisarne. O svoji obljudi, da ga bo vzel za kooperanta, ni maral nič več slišati, kajti bil je že od nekdaj vajen spreminjati svoje in svojega delavskega sveta odločitve. Kak junak iz starih pravljic bi si verjetno gnal k srcu, če mu kralj po izpolnjeni nalogi ne bi hotel dati svoje hčerke za ženo in obvezne polovice kraljestva, toda našemu pastirčku še malo ni bilo krivo. Da ne bi bila pot v mesto zaman, si je v najbližji trgovini z elektromaterialom kupil še en tranzistor, tak japonski, si ga zataknil za klobuk in ob zvokih festivala zabavne glasbe veselo odkorakal nazaj na svojo planino.

Zdaj spet navdušeno rezlja svojo leseno živinco in pridno skubi turiste. Slišal sem, da je oni dan celo odprl v banki žiro račun in da svoje pastirstvo iz dneva v dan bolj modernizira: s strehe njegovega pastirskega stanu se že košati — televizijska antena...

Nedolžna šala

to neznansko tuljenje v celici z električnim stolom?«

»O,« odvrne paznik, »smrtno kazen izvršujejo, pa je zmanjkalo toka in morajo uporabljati svečo!«

Zamislil sem se! Stoj fant!! To ni dobro!!! Tu je govora o redukciji električnega toka, torej očitna kritika naših zimskih razmer, da bi jo še slepi videli, gluhi slišali, invalidi brez rok otipali. Izbral sem drugi vic:

Neki norec si je domišljjal, da je koruzno zrno. Po daljšem zdravljenju v umobolnici so ga naposled le odpustili. Z zdravnikom sta se poslavljala pred glavnim vhodom, ko se jima približa mogočen petelin. Ozdravljenec vztrepeta po vsem telesu in z grozo v očeh se oklene zdravnika.

»Toda človek!« mu de zdravnik. »Ali ne veste, da niste koruzno zrno?«

»Jaz že vem,« dahne bolnik, »ali kdo mi zagotavlja, da tudi petelin to ve?«

Na videz vse v redu, toda pozor! Aha, koruza in petelin!! Do naših zadrug ni več dolga pot!!! Mimogrede mi kdo utegne očitati, da namigujem na tiste zadruge in kmetijsko — živinorejske poskuse, kjer se je izkazalo, da žival več ve od človeka. Izbrskal sem na dan tretji vic:

bom pozdravil s hipnozō. Na modro prepleškani strop njegove spalnice sem mu pritrtil živorumeni krog in mu sugeriral, da je to sonce, ki ga bo pozdravilo. To sredstvo je delalo čudeže: bolniku se je zdravje od dne do dne boljšalo. Nekega dne pa so ga našli v postelji mrtvega!«

»Zaradi sinusov?« vprašajo nejeverno poslušalci.

»Ne, zadela ga je kap od sončarice!«

Čista fantazija, tale šala! Toda postala me je groza ob misli na divje razprave, ki bi jih utegnili sprožiti!!! Naša zdravstvena služba, pošiljanje v zdravilišča, brrr!!! Človek bi znorel, ko se ne bi spomnil otrok; zato bom poskusil še enkrat, toda poslednjič. V otroški šali ne more biti limonine kisline:

Jakec je prinesel svojemu očetu malico na siht. Ker slabo izgovarja črko »r«, mu eden od delavcev ukaže:

»No, Jakec, reci: moder!«

»Komu pa?« vpraša fantič.

Pa spet ne vem, če se bo dalo iz tega skovati toliko poželjeno zgodbo. Je že tako: humor je tam, kjer so težave in problemi. V nebesih ni humorja...

ČUK V TRANZISTORJU

Televizija

SOBOTA — 20. februarja

RTV Zagreb 7.40 Pravljica in bajke — RTV Beograd 18.05 Glasbena oddaja »Pesem v svetu« — RTV Ljubljana 18.25 Napoved in TV obzornik — RTV Beograd 18.45 Ime in priimek — mladinska igra — RTV Ljubljana 19.30 Vsako soboto, 19.45 Cik-cak — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Zagreb 20.30 Jazz scena — RTV Ljubljana 20.40 S kamero po svetu — RTV Beograd 21.10 Humoriistična oddaja — RTV Ljubljana 22.10 Serijski film »Golo mesto«, 22.40 TV obzornik

NEDELJA — 21. februarja

RTV Beograd 10.00 Kmetijska oddaja — RTV Zagreb 10.45 Mendov spored, 11.30 Film za otroke »Lassie«, Sportno popoldne — Evrovizija 15.30 Karneval v Viaregiu — RTV Ljubljana 18.00 Mladinski TV klub, 19.00 Film iz serije »Svetnik« — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik, 20.45 Quiz, 21.45 Poročila

PONDELJEK — 22. februarja

RTV Ljubljana 11.40 TV v šoli, 15.20 Ponovitev šolske ure, 16.40 Ruščina na TV, 17.10 Govorimo angleško — RTV Beograd 17.40 Francozi pri vas doma — RTV Zagreb 18.10 Risanke — RTV Ljubljana 18.25 Napoved in TV

obzornik, 18.45 Sodobna ambalaža — RTV Beograd 19.15 Tedenski športni pregled — RTV Ljubljana 19.45 Rezerviran čas — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana 20.30 Glasbeni kotiček — RTV Beograd 20.40 Akcija Epej — TV drama — RTV Ljubljana 21.40 Naš teleobjektiv, 21.55 TV obzornik

TOREK — 23. februarja

Ni sporeda!

SREDA — 24. februarja

RTV Zagreb 17.10 Učimo se angleščine — RTV Ljubljana 17.40 Tik-tak, 17.55 Pionirski TV studio, 18.25 Napoved in TV obzornik, 18.45 Dosežki znanosti — RTV Beograd 19.15 Glasba danes — RTV

Ljubljana 19.45 Cik-cak — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Zagreb 20.30 Beseda in čas, 20.40 Crno na belem — RTV Ljubljana 21.40 Kulturna panorama, 22.20 TV obzornik

ČETRTEK — 25. februarja

RTV Zagreb 10.00 TV v šoli — RTV Beograd 11.00 Francozi pri vas doma — RTV Ljubljana 16.40 Ruščina na TV, 17.10 Govorimo angleško — RTV Beograd 17.40 Na črko, na črko — RTV Ljubljana 18.25 Napoved in TV obzornik — RTV Beograd 18.45 Po Jugoslaviji — RTV Ljubljana 19.15 Glasbena porota, 19.45 V kinu bomo videli — RTV Beograd 20.00

TV dnevnik — RTV Ljubljana 20.30 Veseli planšarji — RTV Zagreb 20.40 Mala nočna glasba — TV igra — RTV Ljubljana 21.30 Dokumentarni film, 22.00 TV obzornik

PETEK — 26. februarja

RTV Zagreb 17.10 Učimo se angleščine, 17.40 TV v šoli — RTV Ljubljana 18.10 Živalski karneval, 18.25 Napoved in TV obzornik — RTV Beograd 18.45 Rdeči signal — RTV Zagreb 19.15 Narodna glasba — RTV Ljubljana 19.45 TV akcija — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana 20.30 Med ljudmi, 22.00 Sprehod po svetovnih galerijah, 22.30 TV obzornik